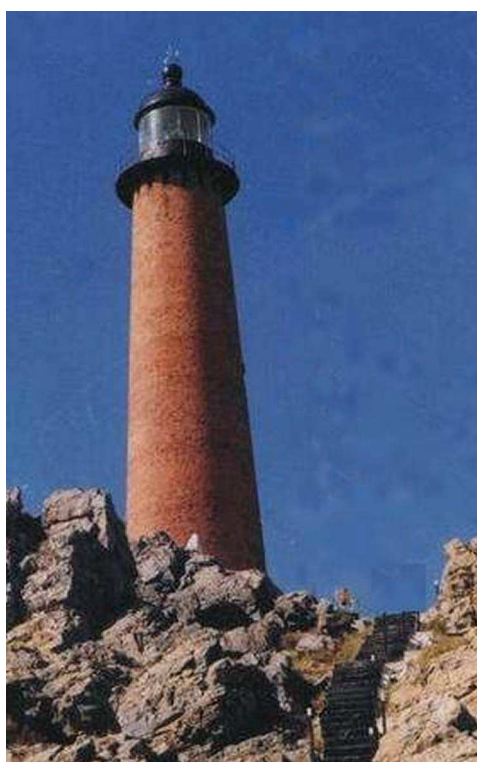

El gust per la lectura

La pell freda,
d'Albert Sánchez Piñol

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

SEMINARI
"El gust per la lectura"
2004-2005

Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa
Subdirecció General de Llengua i Cohesió Social
Servei d'Ensenyament del Català

La pell freda,
d'Albert Sánchez Piñol

JOAN CHAVARRIA PANISELLO
MARIA JOSEP PRATS CLIMENT

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	5
ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT	7
1. Objectius	7
2. Continguts	7
3. Orientacions didàctiques	8
I. LA POR ÉS EL QUE MOU EL MÓN	11
1. La por: significat	13
2. Terror i aventura.....	14
2.1. L'aventura cap al desconegut	15
2.2. El terror de la ment.....	18
3. Els éssers fantàstics	21
II. PARLEM AMB ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL	27
1. L'antropòleg escriptor	29
2. Alerta, que arriben els monstres!.....	30
III. LA PELL FREDA	33
1. La condició humana.....	35
2. L'itinerari argumental	39
2.1. L'arribada a terra estranya	39
2.2. Els personatges.....	40
2.2.1. Home o bèstia?	40
2.2.2. Jove aventurer.....	41
2.2.3. Éssers malèvols?	42
2.2.4. Bèstia <i>angelicale</i>	44
2.2.5. La transformació de l'ésser	49
2.3. De la resignació de la mort a l'esperança	51
2.4. El far: fortí d'amors	51
2.5. Presoners al cor de les tenebres.....	52
IV. LLENGUATGE I ESTIL	53
1. L'estructura narrativa	55
2. El llenguatge	58
BIBLIOGRAFIA.....	63
ANNEXOS	65
ANNEX 1: El mite del salvatge.....	67
ANNEX 2: Entrevista: Albert Sánchez Piñol, narrador i antropòleg.....	68
ANNEX 3: Alerta, que arriben els monstres!.....	71
ANNEX 4: Cinema i filosofia. <i>El senyor de les mosques</i>	74
ANNEX 5: Violència de gènere	75
ANNEX 6: Per un món més igual.....	76
ANNEX 7: Solucionari.....	77

INTRODUCCIÓ

La pell freda ha estat una de les grans sorpreses literàries en llengua catalana. És una apassionant novel·la plena d'intriga i d'aventura que, alhora, ens fa viure íntimament els grans interrogants de la condició humana. Quan ens vam plantejar de realitzar aquest dossier, el primer enfocament va anar dirigit a treballar un gènere de caràcter fantàstic i d'aventures. Un cop ens vam anar endinsant en la lectura, però, hi vam trobar la sensació de terror i la introversió que envolten els tres personatges principals.

La lectura i les activitats les hem pensades per a l'alumnat de segon cicle d'ESO. Creiem que els nois i noies que comencin a llegir aquesta novel·la es trobaran des del principi atrapats en una història fantàstica que va creant un clima absorbent i claustrofòbic i que, a mesura que llegiran, els anirà obrint infinitat d'interrogants.

Hem estructurat el dossier en quatre parts. La primera pot ser tractada de manera independent, però ha estat pensada sobretot per introduir dues temàtiques que es reflectiran després en la lectura de *La pell freda*: la por provocada pels éssers estranys i el terror autoprovocat pels mateixos humans. Les altres tres parts se centren en l'autor i en la novel·la. Vegeu-les:

- **La por és el que mou el món.** D'una sentència que surt de l'autor de la novel·la, n'hem fet el títol d'aquesta part. Està pensada per ser treballada abans de llegir *La pell freda*. Hem volgut recórrer als clàssics del gènere de terror. Hi trobareu alguns fragments de relats de Robert L. Stevenson, Joseph Conrad, Howard Phillips Lovecraft, Edgar Allan Poe i de Rudyard Kipling. L'objectiu és que l'alumnat es vagi familiaritzant amb un gènere literari que, tot i que sembli fantàstic, no està tan allunyat de la realitat que ens envolta. En aquesta part, per una banda, els estudiants hi trobaran activitats per aprendre a escriure. Per altra banda, les temàtiques treballades, com el salvatgisme i el terror de la ment humana, els ajudaran a debatre i a dialogar amb els seus companys. Finalment volem mostrar també una visió panoràmica sobre els éssers fantàstics, des dels homes llop fins als nostres citauques.
- **Parlem amb Albert Sánchez Piñol.** A partir de dues entrevistes fetes a l'autor del llibre, hem extret la seva manera de pensar, les seves opinions sobre la novel·la, la literatura i els seus projectes de futur. Aquesta part té dos apartats: un titulat «L'antropòleg escriptor», perquè l'alumne es familiaritzi amb el llibre i els elements externs que l'autor menciona; i un segon apartat, «Alerta, que arriben els monstres!», en què l'entrevista presenta un qüestionari per treballar després de llegir la novel·la i que obre el pas cap a la tercera part.
- ***La pell freda.*** És el nucli central del dossier. Hem optat per treballar a fons els continguts argumentals a partir de dos apartats. El primer, «La condició humana», engloba tots aquells aspectes lligats a les lluites internes que han dut els humans fins a la bogeria i a la brutalitat, lluites que trobem clarament en *La pell freda*. És, tal vegada, un apartat per endinsar-se en l'ètica del comportament humà. Per això, la majoria d'activitats van encaminades cap a aquesta temàtica. El segon apartat d'aquesta part se centra en l'estudi de l'argument i dels personatges. Aquest bloc està pensat per ser treballat mentre es llegeixi el llibre. La relació entre els personatges, obligats a viure junts, i l'espiral a què estan sotmesos sense escapatori fan que sigui d'una gran dificultat exposar l'evolució de la trama d'una manera lineal. Els personatges, al davant de les circumstàncies més tenebroses, intentaran trobar una sortida, una esperança per salvar-se; i per aconseguir-ho arribaran a transformar el seu propi comportament. Esperem que els apartats en què hem dividit el cos textual de la novel·la faciliti el treball.

- **Llenguatge i estil.** *La pell freda* té diferents nivells de lectura: des de l'anecdòtic o el més punyent fins al més acadèmic molt prop dels clàssics, quan busca algunes de les claus de la civilització. En aquesta part treballarem primerament l'estructura narrativa a partir dels diferents gèneres que es poden trobar dins de la novel·la, com l'assaig, les memòries o el dietari a part del pròpiament novel·lístic, o els elements invocadors del text narratiu de terror, així com d'altres recursos utilitzats per l'autor com els aforismes i les descripcions. Sobre el llenguatge hem volgut remarcar l'ús de l'adjectiu i altres recursos estilístics com les metàfores i comparacions, els jocs de paraules i els camps semàntics.

Clouen aquest dossier la bibliografia i els annexos on, a més del solucionari, hi trobareu sis textos que faciliten la realització d'algunes de les activitats proposades en el dossier.

El nostre desig és que el professorat i l'alumnat puguin trobar en els apartats d'aquest dossier les eines i els coneixements adequats per comprendre millor les temàtiques treballades. Com sempre, el professorat té l'opció de triar aquelles activitats que s'adaptin millor al seu grup.

ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT

El dossier que es presenta a continuació pretén treballar alguns dels grans conflictes del món occidental: la por a allò desconegut i la violència que se'n deriva.

Un dels objectius del dossier és que l'alumnat aprengui a redactar i a descriure a partir de l'adaptació de la informació extreta dels textos descrits, dels relats d'on s'han extret aquests fragments textuais i de la lectura de la novel·la *La pell freda*. Així com també el fet d'aconseguir una potenciació de la comprensió lectora mitjançant la resolució de les propostes didàctiques plantejades al llarg del dossier. Veureu que hem intentat potenciar les activitats d'expressió oral perquè creiem que és primordial insistir en aquesta habilitat lingüística, prèvia al desenvolupament de les altres habilitats que es van presentant al llarg del dossier.

Esperem que les activitats suggerides ajudin també a reflexionar sobre els interrogants de la condició humana, la incomunicació en les relacions humanes, i la por que ens mena a la violència.

S'hi han inclòs, també, activitats per reconèixer informacions, per entendre allò que s'ha llegit o s'ha après, activitats d'aplicació de les destreses exposades en situacions noves i concretes, d'anàlisi perquè la informació obtinguda serveixi a l'alumnat per a desenvolupar conclusions divergents, de síntesi per tal que apliqui el coneixement i habilitats exposades per produir nous originals i, finalment, propostes de reflexió per tal que arribi a emetre judicis sobre la base dels criteris establerts.

Confiam que l'alumnat, mitjançant la lectura de *La pell freda*, s'introdueixi en els codis bàsics de la narració.

1. Objectius

1. Adquirir l'hàbit de lectura en les seves funcions utilitàries i de lleure.
2. Contestar qüestionaris de comprensió sobre els textos i la novel·la llegits.
3. Sintetitzar la informació continguda en una narració.
4. Reconèixer en un text literari narratiu els principals recursos expressius i la tècnica narrativa usada.
5. Analitzar els components bàsics de l'estructura de la novel·la.
6. Llegir de forma comprensiva fragments de textos de les narracions per tal de poder aplicar aquesta habilitat en la redacció dels seus propis relats.
7. Conèixer els aspectes més rellevants dels escriptors J. Conrad; H.P. Lovecraft; E.A. Poe; R. Kipling; R.L. Stevenson i, sobretot, d'Albert Sánchez Piñol, autor de *La pell freda*.
8. Formar-se una opinió crítica sobre les tècniques literàries utilitzades per l'autor de *La pell freda*.
9. Produir textos de diferents tipologies a partir dels models temàtics i formals de la narrativa llegida.
10. Valorar, d'acord amb la sensibilitat pròpia, les aportacions de la lectura literària.

2. Continguts

Procediments

1. Comprensió dels textos escollits: identificació del sentit i síntesi.
2. Situació dels textos i la novel·la llegits en el seu context històric, cultural i literari.
3. Interpretació del significat global de les narracions.
4. Lectura expressiva de textos i la seva comprensió.

5. Anàlisi dels recursos literaris emprats en els textos, principalment la comparació, la metàfora i els aforismes.
6. Actitud crítica respecte a les idees literàries.
7. Recerca d'informació en fonts bibliogràfiques. Síntesi de la informació.
8. Anàlisi dels personatges.
9. Ús del diccionari: distinció i aplicació de les diverses accepcions d'un mot.
10. Imitació de textos literaris.
11. Producció de missatges orals dels tipus següents: descripció, explicació i argumentació.
12. Ús dels mitjans de comunicació per treballar tant aspectes relacionats amb les informacions aportades com amb la llengua.

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. El tractament de la por i del terror des del punt de vista de la tradició literària.
2. Anàlisi dels textos exposats i sobretot l'anàlisi de *La pell freda*.
3. Estudi de les temàtiques globals: la violència, les relacions humanes, les reflexions morals sobre la condició humana.
4. Els escriptors: J. Conrad; H.P. Lovecraft; E.A. Poe; R. Kipling; R.L. Stevenson; Albert Sánchez Piñol.
5. Recursos i estratègies de l'anàlisi literària.
6. El text descriptiu, l'argumentatiu, les memòries, el dietari i l'assaig.

Valors, normes i actituds

1. Valoració de la lectura com a font de gaudi i de coneixement.
2. Valoració de la narrativa de terror i fantàstica com a eina de reflexió sobre la por dels éssers humans cap al desconegut.
3. Interès per conèixer els problemes socials i les causes que determinen els diferents comportaments humans.
4. Interès i iniciativa en la participació en activitats de grup.
5. Interès per conèixer mitjançant la literatura els costums i els pensaments de diferents grups socials.
6. Respecte crític a les opinions literàries dels altres.
7. Realització i presentació acurades de les pròpies produccions, tant orals com escrites.
8. Valoració de la lectura com a eina d'obertura al món.

3. Orientacions didàctiques

Per a l'ensenyament aprenentatge

Abans de començar a treballar les propostes didàctiques cal tenir en compte els coneixements previs dels interessos i de les habilitats dels alumnes. Per desvetllar-los l'interès per la novel·la proposada d'Albert Sánchez cal analitzar el seu punt de partida.

Per aconseguir una excel·lent interpretació de les obres treballades, cal conèixer prèviament alguns aspectes de la vida, dels records i de les reflexions de l'autor. També pot ajudar a la seva formació el treball previ d'algunes de les temàtiques que després s'analitzaran en la novel·la *La pell freda*.

Les aptituds de cada estudiant han de condicionar la metodologia emprada pel professorat. S'ha de preveure la possibilitat que no tot l'alumnat realitzi les mateixes activitats. Per tant, pot ser important que el treball de les activitats es faci de manera especialitzada en funció de les preferències de l'alumnat, o bé, de la diagnosi del professorat. Per exemple, en lloc de llegir el llibre sencer, es poden triar alguns relats per la temàtica, per la tècnica literària o l'estil.

Remarquem també que hi ha algunes activitats interdisciplinàries per a la realització de les quals caldrà aplicar coneixements d'altres àrees curriculars. Així mateix, l'alumnat haurà de recórrer a fonts de documentació per informar-se de qüestions relacionades amb els contextos literaris.

Tot i treballar globalment una novel·la, es pot introduir també la narració curta, o de fer una introducció al conte, perquè l'alumnat creï els seus propis textos. És necessari que els estudiants disposin de les eines suficients per gaudir de la lectura a partir d'unes bases estables per aprofundir en l'hàbit lector. En aquest context, el professorat ha d'actuar com a motor per dinamitzar les activitats proposades.

Per a l'avaluació

En el moment d'establir criteris per a l'avaluació hem de tenir presents els objectius que l'alumnat haurà d'haver assolit en acabar l'etapa de l'educació secundària obligatòria, per tant, s'haurà de diagnosticar prèviament el seu aprenentatge a l'inici del curs respecte a la interpretació i producció de missatges en llengua catalana tant orals com escrits amb propietat, autonomia i creativitat, així com el seu reconeixement dels principals períodes de la literatura catalana atenent a la relació amb els contextos històric i social, dels gèneres literaris i d'alguns autors significatius.

Una avaluació prèvia pot consistir en una valoració de les actituds i dels coneixements de cada alumne i alumna per tal de considerar els seus hàbits lectors i les seves capacitats en l'elaboració i producció de textos orals i escrits. Aquests resultats hauran de servir per avaluar la progressió de l'alumnat.

L'avaluació continuada i el seguiment de l'alumnat es pot dur a terme mitjançant les propostes didàctiques que configuren cadascun dels relats dels llibres proposats, ja que al final de cadascun dels relats l'alumnat haurà treballat tant la comprensió lectora com l'expressió oral i escrita. Per tant, el seguiment que cada estudiant haurà fet de les activitats proposades indicarà el grau d'assoliment d'allò que se li demana.

Finalment, és important i productiu planificar amb l'alumnat els objectius finals que s'hauran de valorar i la pauta per obtenir aquesta avaluació.

I. LA POR ES EL QUE MOU EL MÓN

La *Gran Enciclopèdia Catalana* defineix la por com un torbament de l'ànim, com un sentiment d'inquietud i de commoció física i psicològica que s'experimenta davant d'un perill concret, sigui aquest real o simplement pensat, imaginat. Però la por també pot ser un fet que s'imposa irresistiblement a la voluntat d'una persona i la impulsa a executar un delicte, el mal del qual és igual o inferior a l'amenaça rebuda.

Els éssers humans, des de sempre, han sentit por, una por que duta al màxim exponent es converteix en horror. La literatura, com a fidel reflex de la història de la humanitat, ens ha donat i continua donant moltes pàgines que ens permeten viure els sentiments de por, de terror, d'angoixa i de follia de molts individus, pàgines de ficció que fins i tot, en moltes circumstàncies, es veuen superades per la realitat.

1. LA POR: SIGNIFICAT

1. Abans d'entrar en matèria, fixarem el camp semàntic que es desenvolupa a partir de la definició de l'accepció de *por* que acabem de veure. Busqueu en el *Diccionari català-valencià-balear* les diferents subaccepcions del mot *por* i ompliu el quadre següent:

<i>Subaccepcions</i>	<i>Exemples</i>
1.	
2.	
3.	
4.	

2. El nostre refranyer és ple d'aforismes sobre la por. Llegiu els següents i comenteu-ne el significat amb els companys i companyes del vostre grup. Al final, escriviu-ne el significat:

- No tinguis por, que jo tremolo:
-
-
- De por i de fred, com més se'n té, més se n'admet:
-
-
- Més lladra lo ca, quant més por ha:
-
-
- La por guarda la vinya:
-
-
- Si per por dels pardals es deixara de sembrar, tard collirien:
-
-

3. Les paraules següents estan relacionades amb el mot *por*: *espant, audàcia, ànsia, temor, valentia, pànic, basarda, gosadia, atreviment* i *fòbia*. Classifiqueu-les segons si són sinònimes o antònimes de *por*:

- Sinònims de *por*:
.....
.....
- Antònims de *por*:
.....

2. TERROR I AVENTURA

A través de la literatura, els lectors podem experimentar la sensació de la por extrema i de l'horror posant-nos en la pell d'uns personatges –la majoria de ficció– que viuen sota l'amenaça del perill, un perill real o desconegut que els turmenta i que els va transformant el comportament. Viure així no deixa de ser una aventura, un risc que hauran de córrer sense saber mai si se'n sortiran positivament.

1. Busqueu informació dels escriptors Robert L. Stevenson, Joseph Conrad, Howard Phillips Lovecraft, Edgar Allan Poe i Rudyard Kipling, i ompliu una fitxa com la del model que us reproduïm:

Nom:
Lloc i any de naixement: Any de la mort:
Fets més destacats de la seva vida:
.....
.....
Tret més destacat de la seva narrativa:
.....
.....
Gèneres literaris practicats:
.....
.....
Obres que va escriure:
.....
.....

2. Uniu amb fletxes cada autor amb la seva obra:

Robert L. Stevenson	<i>L'ombra sobre Innsmouth</i>
Joseph Conrad	<i>L'estigma de la bèstia</i>
Howard Phillips Lovecraft	<i>Les aventures d'Arthur Gordon Pym</i>
Edgar Allan Poe	<i>L'estranya història del Dr. Jekyll i Mr. Hyde</i>
Rudyard Kipling	<i>El cor de les tenebres</i>

3. Feu cinc grups i trieu un llibre dels citats anteriorment. Busqueu-ne informació i redac-teu una sinopsi que expliqui l'argument. Després, traspasseu la informació als vostres companys i companyes de forma oral.

2.1. L'aventura cap al desconegut

1. Llegiu els fragments següents extrets de les novel·les anteriors i de *La pell freda* i, després, feu les activitats que us proposem:

Text 1:

No havia acabat de creuar el carrer, quan vaig fitar que, al llarg de Washington Street, avançava un grup procedent del districte nord. Quan arribaren a l'àmplia esplanada, des de la qual jo acabava de contemplar el paorós panorama sota la lluna, els vaig poder observar assossegadament, sense que em veiessin, i tan sols distanciat per una illa de cases... Em vaig quedar aterrit davant la bestial deformació de les seves cares, davant la seva forma quasi animal de caminar. Un dels individus es movia exactament com un simi; les seves llargues extremitats fregaven el terra de tant en tant. [...] Era doncs, la patrulla que més de prop em seguia. Alguns torçaren el cap en la meva direcció, i em vaig sentir traspasat pel terror.

Howard Phillips Lovecraft, *L'ombra sobre Innsmouth* (p. 79)

Text 2:

La nit era molt clara; un espai blau fosc, centellejant per la rosada i la llum de les estrelles, on les coses negres estaven molt quietes. Em semblava veure una mena de moviment al meu davant. [...] Tot allò era horrorós. Vaig donar un cop d'ull enrere. Érem a unes trenta iardes del foc més proper. Una figura negra s'alçà, féu unes quantes passes amb unes cames llargues i negres mentre movia uns braços llargs i negres a través del resplendor. Portava banyes, banyes d'antílop, em sembla, al cap. Algun bruixot, algun fetiller, sens dubte. Tenia un aspecte ben demoníac.

Joseph Conrad, *El cor de les tenebres* (p. 143)

Text 3:

Feia una nit salvatge i freda, pròpia del mes de març, amb una lluna pàl·lida, ajaguda d'esquenes com si el vent l'hagués tombat enmig d'unes restes de núvol diàfan i fibroses. [...] Mr. Utterson [...] tenia al cap una aclaparadora sensació de tragèdia. Quan va arribar a la plaça, el vent tot ho omplia de pols i aquells arbres tan magres que hi havia al jardí petaven violentament contra la tanca. Poole, que havia anat tot el camí un parell de passos endavant, s'aturà al mig de la vorera i, malgrat el fred que feia, es va treure el barret i es va eixugar el front amb un mocador vermell. Però, tot i

les presses, no suava a causa de l'esforç que havia fet, sinó a causa de l'angoixa que el dominava; tenia la cara blanca i, quan parlava, la veu aspra i trencada. [...]

–Doncs ja hi som. Déu vulgui que no hagi passat res. [...] Aleshores, el criat picà de manera molt discreta, la porta es va obrir amb la cadena de seguretat passada i una veu preguntà des de dins: [...]

Robert L. Stevenson, *L'estranya història del Dr. Jekyll i Mr. Hyde* (p. 49)

Text 4:

A mitja nit havíem embarcat molta aigua, que ara arribava fins a la coberta baixa. La pala del timó fou arrencada poc després, amb un cop de mar que la trencà enlairant tota la part posterior del buc completament fora de l'aigua i fent-lo caure altra vegada amb un cop tan fort que percutí com si haguéssim embarrancat. [...]

A penes havíem tingut temps de recobrar-nos després de la violència d'aquesta embranzida, quan una de les onades més espaventoses que he vist en ma vida trencà de ple sobre la nau enduent-se l'escotilla com si res, esfondrant els escotillons, i omplint d'aigua tots els racons del vaixell.

Edgar Allan Poe, *Les aventures d'Arthur Gordon Pym* (p. 91)

Text 5:

Tercera nit en blanc. Quant temps pot viure un home sense dormir? Tal com en Batís havia pronosticat va ploure a bots i barrals. Trons i llampecs. [...] Aquesta vegada no els vaig veure venir. De cop i volta la porta es va convertir en un tambor batut per dotzenes de punys furiosos. Tremolava tant que els baguls que la reforçaven per dins, en barricada, van caure. Jo també. Vaig caure de genolls. Un encanteri maligne feia que m'enfonsés, que capitulés. El terratrèmol afeblia la porta, també la meva voluntat de lluita.

Albert Sánchez Piñol, *La pell freda* (p. 73-74)

- a) Escriviu en el quadre següent els elements descriptius que expressin l'estat d'angoixa, de por o de desesperació dels personatges:

Text 1	
Text 2	
Text 3	
Text 4	
Text 5	

- b) En cadascun dels textos hi ha uns elements ambientals (moments en què es desenvolupen les històries) que es repeteixen. Identifiqueu-los i escriviu-los en el quadre. Després, expliqueu per què creieu que els autors fan transcórrer les escenes més terrorífiques en aquells moments:

Text 1	
Text 2	
Text 3	
Text 4	
Text 5	

- c)** Aquests cinc textos expressen una sort diversa i desconeguda a la qual s'hauran d'enfrontar els personatges. En aquest moment no sabem que els passarà. Imagineu-vos-ho vosaltres i redacteu un petit text descrivint la continuació de la història de cadascun d'aquests textos. Després, el professorat –si no heu llegit els llibres– us informará de com van acabar les escenes descrites:

Text 1:

.....

.....

Text 2:

.....

.....

Text 3:

.....

.....

Text 4:

.....

.....

Text 5:

.....

.....

- d)** A partir dels textos exposats anteriorment, construïu un petit relat en el qual exposeu una situació de por que hàgiu viscut alguna vegada. A continuació, formeu cinc grups i trieu el text dels vostres companys i companyes que més us agradi. Després, cada grup llegeix el text triat, però sense el desenllaç del relat per tal que els altres grups formulin hipòtesis sobre el final de la història. Guanyarà el grup que l'encerti o que més s'hi approximi.

2.2. El terror de la ment

1. Parlar de la por és parlar de la ment. La ment és motor i receptacle al mateix temps. Però la ment pot transformar-se pels efectes del terror i conduir l'individu fins als límits de la follia. Llegiu els fragments següents, extrets de diverses novel·les i, després, feu les activitats que us proposem:

Text 1:

De seguida vaig sentir uns dolors fortíssims: els ossos em cruixien, tenia unes nàusees espantoses i una sensació d'horror a l'esperit que no crec que se superin ni en el moment de néixer ni en el de morir. Després, aquests turments començaren a minvar ràpidament i vaig tornar en mi com si m'estigués refent d'una greu malaltia. Hi havia una cosa estranya a les meves sensacions i aquesta mateixa novetat feia que fossin increïblement agradables. Em sentia més jove, més lleuger, més a gust amb el meu cos; era conscient d'una certa impetuositat, d'una onada d'imatges sensuals desordenades que em corria per la imaginació de la mateixa manera que corre l'aigua en un molí [...] Des de la primera alenada d'aquesta nova vida, vaig sentir que era més malèfic, que m'havia venut com a esclau al meu pecat original [...]

Vaig estirar els braços, fruint de la frescor d'aquelles sensacions, i, en fer-ho, em vaig adonar de sobte que el cos se m'havia encongit.

Robert L. Stevenson, *L'estranya història del Dr. Jekyll i Mr. Hyde* (p. 74)

Text 2:

De vegades, els homes han llogat bandits per dur a terme els seus crims sense posar en perill la seva persona o la seva reputació. Jo era el primer que ho feia per als meus gaudis. Era la primera persona que podia arrossegar-se pel món amb una càrrega de respectabilitat i, tot d'una, com un col·legial, despullar-se d'aquests manlleus i tirar-se de cap al mar de la llibertat. Però jo, amb aquella capa impenetrable, gaudia de la més absoluta seguretat. Imagineu-vos-ho... Ni tan sols existia. Només havia d'entrar per la porta del laboratori, preparar i empassar-me, en un parell de segons, la dosi, que sempre tenia a l'abast, i, fes el que fes, Edward Hyde desapareixia igual que el baf d'una alenada sobre el mirall. En el seu lloc, tranquil a casa, revifant la llàntia del despatx, hi havia Henry Jekyll, un home que es podia permetre riure's de qualsevol sospita.

Robert L. Stevenson, *L'estranya història del Dr. Jekyll i Mr. Hyde* (p. 77-78)

Text 3:

Fou a partir d'aleshores que vaig començar a estudiar-me enfront del mirall amb creixent ansietat. Mai no és agradable contemplar la lenta destrucció que produeix una malaltia per bé que, en el meu cas, hi havia quelcom més, quelcom subtil i inexplicable. [...] Una nit vaig tenir un malson terrible. Vaig somiar que em trobava amb la meva àvia sota la mar. Ella habitava un palau fosforescent envoltat de terrasses i d'estranyes jardins on hi naixien coralls leprosos i monstruoses flors submarines, des del qual sortia a rebre'm amb una amabilitat sorneguera. Em féu saber que havia sofert una gran metamorfosi i que havia retornat al medi aquós, que no havia mort, sinó que s'havia aixoplugat en un regne meravellós [...] Aquell regne també m'estava destinat a mi. No podria sostreure'm al meu destí. Seria immortal i viuria per sempre més amb aquells que ja existien quan l'home no havia encara aparegut sobre la faç de la terra.

Howard Phillips Lovecraft, *L'ombra sobre Innsmouth* (p. 94)

Text 4:

Una vegada era davant d'un mirall, abstret en aquest cofoisme tan enigmàtic dels adolescents. El meu tutor em va preguntar a qui veia. A mi, vaig dir, un noi. Correcte, va dir ell. Va posar-me una gorra militar anglesa al cap –vés a saber d'on l'havia tret–: i ara? A un oficial anglès, vaig riure. No, va tallar-me, jo no l'hi pregunto què veu, si no a qui. A mi, vaig dir, amb una gorra anglesa al cap. No és prou correcte, va insistir. Tot ho convertia en un dels exercicis, de vegades tan enutjosos. Vaig passar-me mitja tarda amb aquella odiosa gorra al cap. No me la va treure fins que senzillament vaig contestar: a mi, em veig a mi.

Albert Sánchez Piñol, *La pell freda* (p. 214)

Text 5:

O penseu en un jove i honrat ciutadà amb toga [...] que arriba aquí [a la selva del Congo] formant part del seguici d'algun prefecte, o recaptador d'impostos, o fins i tot d'un comerciant, per tal de millorar la seva fortuna. Desembarca en un maresme, camina pels boscos i, en algun lloc de l'interior, s'adona que el salvatgisme, el salvatgisme pur i simple, l'ha envoltat completament; tota aquella misteriosa vida salvatge que es mou al bosc, a les jungles, dins dels cors dels salvatges. No hi ha iniciació possible a aquests misteris; ha de viure al mig d'allò que és incompreensible, la qual cosa és, alhora, detestable. I hi ha també en tot això una fascinació que actua al seu damunt. La fascinació de l'abominació; ja sabeu, imagineu-vos les recances creixents, l'ànima d'escapar, la repugnància impotent, la rendició, l'odi. [...] Però aquells xicotets no valien realment gran cosa. No eren colonitzadors i sospito que llur administració només era pressió: res més. Eren conqueridors i per això l'única cosa que cal és la força bruta, res de què vanagloriar-se quan es té, perquè la força només és un accident que sorgeix de la debilitat dels altres. S'apropiaven de tot el que podien pel sol fet de prendre-ho. Era un robatori amb violència, un assassinat a gran escala, comès per homes encegats, com sol passar a tots aquells que han d'enfrontar-se amb les tenebres.

Joseph Conrad, *El cor de les tenebres* (p. 59-60)

- a) Els textos 1 i 2 exposen uns avantatges i uns inconvenients –segons el personatge– del fet de transformar-se en una doble personalitat. Expliqueu-los tal com els descriu l'autor.
- b) Creieu que l'ésser humà és capaç de controlar dues personalitats a l'hora? Per vosaltres això seria un avantatge o més aviat una malaltia?
- c) Gràcies als grans avenços científics del segle XIX, la dèria d'experimentar va fer que la literatura de terror entrés en el món de l'experimentació hipnòtica. Busqueu en una enciclopèdia els mots *psicologia*, *hipnosi*, *esquizofrènia* i *paranoia* i definiu-los. Comenteu els vostres resultats amb els vostres companys i companyes.
- d) En el text 3 el personatge es reconeix en aquells monstres meitat peixos meitat batracis que l'han anat perseguint al llarg del relat, perquè els seus avantpassats ho eren. Quina sensació us produiria el fet de saber que per herència genètica podríeu tenir uns trastorns físics? Comenteu aquesta qüestió a l'aula amb els vostres companys i companyes.
- e) Als individus ens agrada canviar d'imatge i, fins i tot, representar uns papers que no són els nostres habituals. Per això ens disfressem, canviem d'imatge o ens fem operacions estètiques. Esteu d'acord que aquest comportament és propi de la condició humana? Raoneu la vostra resposta amb els vostres companys i companyes.

- f) Quin missatge ens vol donar el personatge en el text 4?
- g) Quan el que es trastorna és la ment, aleshores els efectes poden ser tràgics. En el text 5 l'home s'encarna en el mal. Hi ha molts condicionants que poden provocar aquesta follia. Expliqueu de quina manera afecten l'ésser humà els factors següents:

<i>Factors</i>	<i>Reflexions morals</i>
L'entorn desconegut
L'oblit dels orígens
La incomprensió de les coses estranyes
L'afany de poder

- h) En el mateix text 5, quins són els resultats que provoquen els conqueridors? Analitzeu-los i digueu si són justificables.
- i) Expliqueu l'efecte del salvatgisme segons el text d'*El cor de les tenebres*.

2. Les imatges emmirallades formen part del simbolisme que ens vol mostrar l'aspecte físic com a senyal de la personalitat turmentada. És el joc de la doble personalitat transportada a la imatge física. La mitologia, la literatura o el cinema han donat dualitats de personatges, déus o herois que han representat el bé uns i el mal els altres. Quins recordeu? Nosaltres us en fem una llista, però se'ns han barrejat: *Dr. No, Caos, Caïm, Kirieleison de Muntalbà, Moliardi, Tirant lo Blanc, Terra, Elliot Ness, Sherlock Holmes, Abel, James Bond i Al Capone*. Relacioneu-los de dos en dos (un representa el bé o l'ordre i l'altre, el mal o el desordre, segons les nostres convencions) i anoteu, també, l'origen dels personatges:

<i>Bé i ordre</i>	<i>Mal i desordre</i>	<i>Origen dels personatges</i>
[exemple] Dr. Jekyll	Mr. Hyde	novel·la de R.L. Stevenson
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Relacioneu els relats que tinguin relació amb les temàtiques que us presentem:

<i>L'ombra sobre Innsmouth</i>	L'encarnació del mal
<i>L'estigma de la bèstia</i>	
<i>Les aventures d'Arthur Gordon Pym</i>	La pèrdua de la identitat
<i>L'estranya història del Dr. Jekyll i Mr. Hyde</i>	
<i>El cor de les tenebres</i>	La doble moral humana

4. L'individu que vol arribar al cor de les tenebres lluita contínuament entre allò que hi ha de bo i de dolent en l'home, entre les tenebres i la llum, entre el blanc i el negre. Aquest relat es va dur al cinema amb el mateix nom: *El cor de les tenebres*. Busqueu informació sobre el film i, després, ompliu la fitxa cinematogràfica que us reproduïm a continuació:

FITXA TÈCNICA I SINOPSI

Títol: *Heart of darkness (El cor de les tenebres)* 1994

Presentació:

Argument:

.....

Personatges:

Escenaris:

Públic a qui s'adreça:

5. Informeu-vos sobre altres pel·lícules basades en les obres citades en aquest apartat o bé que tractin temàtiques semblants.

3. ELS ÉSSERS FANTÀSTICS

La majoria de les cultures, a part d'haver creat les seves divinitats, han tingut la necessitat de crear l'antítesi divina, la figura maligna, per fer-li pagar tots els horrors que cap dels seus déus no podria justificar. El misteri de l'encarnació del mal l'hem projectat fora de nosaltres, en forma de vampirs, fantasmes, mòmies, diables, morts vivents i altres éssers com mutants o fins i tot vinguts d'altres galàxies. De tots aquests monstres desconeixem el perquè de la seva existència, només sabem que provoquen un gran pànic en els individus.

1. Llegiu els textos següents i, a continuació, realitzeu les activitats que us proposem:

Text 1:

–Es fan uns mosquits ben grossos per aquestes rodalies –va comentar–. Gairebé se m'han menjat aquesta nit, tot i que només en una banda.

–Vejam la picada– va dir en Strickland–. Pot ésser que hagi baixat la inflamació des d'aquest matí.

Mentre fregien la carn, en Fleete es va descordar la camisa i ens va ensenyar una marca situada damunt mateix del muçro esquerre, que era la còpia exacta de les rosetes negres, les cinc o sis taques posades en cercle, de la pell dels lleopards. [...] Van arribar les costelles, sucoses i sangonoses, i en Fleete se'n va empassar tres de la manera més ofensiva possible. Rosegava només amb els molars drets i girava el cap fins a l'espatlla dreta quan mossegava un tros de carn. [...]

A l'estable hi havia quatre cavalls, i no oblidaré mai el que va passar quan tractàvem d'inspeccionar-los. Semblava que s'havien tornat bojós. Reculaven i renillaven i gairebé van trencar les estaques; suaven i s'estremien i treien escuma per la boca i estaven aterrits.

Rudyard Kipling, *L'estigma de la bèstia* (p. 17-18)

Text 2:

El que em va semblar veure era una cosa tan extraordinària que cap home sa no podria honrar amb la certesa que realment ha ocorregut. Estava, l'últim vespre que vaig estar amb vós, mig amagat entre la malea del costat de la porta de l'hort, contemplant l'efímer esclat de la posta de sol. De cop i volta vaig veure un noi nu, un banyista d'algun estany proper, vaig suposar, que s'estava al vessant pelat observant també el crepuscle. La seva posició era tan suggerent com la d'un faune salvatge del mite de Pagan, que de seguida el vaig voler contractar com a model, i crec que uns moments després l'hauria cridat. Però just llavors el sol es va submergir i desaparegué de la vista, i el taronja i el rosa es van esvaïr del paisatge, i el deixaren fred i gris. I en aquell mateix moment va succeir una cosa increïble: el noi també va desaparèixer!

–Com! Es va convertir en res? –va preguntar Van Cheele excitat.

–No, aquesta és la part més terrible de tot això –respongué l'artista–. Sobre el vessant obert, on ell havia estat un segon abans, hi havia un gran llop, d'un color negrós, amb uns ullals lluents, uns ulls grocs, cruels.

Saki, «Gabriel-Ernest», dins AADD, *Somni de sang* (p. 196-197)

Text 3:

La nit següent els dimonis volaven sobre les teulades d'Arkham, i el vent bramava amb una fúria desconeguda. [...] Vuit cases varen ser trobades per una cosa indescriptible que escampava la mort roja per on anava –a totes elles quedaven disset restes mutilades i deformes de cossos després de la visita del monstre mut i sàdic que s'esmunyia pertot arreu. Algunes persones l'havien entrevist en la foscor i digueren que era blanc com un simi malformat o un dimoni antropomòrfic. De vegades no en deixava res, del que atacava, quan tenia gana. Havia matat catorze persones, tres dels cossos eren de cases on havia arribat la plaga i ja no eren vius.

A la tercera nit, grups fanàtics de buscadors, guiats per la policia, el varen pescar en una casa [...] El que més va enutjar els buscadors d'Arkham va se el que varen advertir en haver netejat la cara del monstre: la increïble i burlesca semblança amb un erudit i sacrificat màrtir que havia estat enterrat encara no tres dies abans: el pobre Dr. Allan Halsey, benefactor públic i degà de l'escola de medicina de la Universitat de Miskatonic.

H.P. Lovecraft, «Herbest West-Reanimador», dins AADD, *Somni de sang* (p. 216-217)

Text 4:

Primer van aparèixer uns caps que s'apropaven a la costa. Com petites boies mòbils, que avançaven com aletes de tauró. Devien ser deu, vint, no ho sé, patolls i patolls. A mesura que trepitjaven la sorra es convertien en rèptils. La pell mullada feia pensar en un acer artístic que s'hagués ungit amb oli. S'arrossegaven uns metres i després es posaven drets, un bipedisme perfecte. Però avançaven amb el tors una mica inclinat, com qui lluita contra un vent molt fort. [...] De les goles sortia un xiu-xiu de complot general. Ja en tenia prou.

Albert Sánchez Piñol, *La pell freda* (p. 65-66)

- a) Descriu el comportament del personatge del text 1 i remarqueu els fets més rellevants que demostren que no actuava com un ésser humà.

- b) Exposeu els elements naturals que provoquen la mutació del personatge descrit en el text 2.
- c) En el text 3, creieu que és humà el personatge que té aterrorida la població d'Arkham? Descriviu-lo i, després, expliqueu a quines conclusions heu arribat sobre si és humà o no.
- d) El personatge del text 4 explica allò que veu. Humans o monstres? Feu-ne una descripció física.

2. Allò que és animal, allò que és un monstre i allò que és humà no sempre estan neta-ment separats. Ompliu el quadre següent definint cadascun dels personatges dels textos anteriors i expliqueu a continuació quins dels trets narrats els donen característiques físiques o conductuals pròpies dels animals, dels monstres o dels humans:

	<i>Tipus de «salvatge»</i>	<i>Animal</i>	<i>Monstre</i>	<i>Humà</i>
Text 1				
Text 2				
Text 3				
Text 4				

3. Feu cinc grups i busqueu informació sobre els orígens i la tradició d'aquests éssers terrorífics: *vampirs, dones pantera, homes llop, morts vivents i monstres fantàstics*.

4. El cinema ha contribuït abastament en les temàtiques relacionades amb els trastorns mentals, la transformació d'humans en monstres, i amb la creació d'éssers fantàstics que han aterroritzat la població mundial.

- a) Relacioneu els títols següents de pel·lícules amb la temàtica corresponent:

<i>Dràcula de Bram Stoker</i> (1992)	
<i>El sisè sentit</i> (<i>The Sixth Sense</i> , 1999)	1. Bèsties sobredimensionades
<i>Els altres</i> (<i>The Others</i> , 2001)	
<i>Frankenstein</i> (1994)	
<i>Gremlins</i> (1984)	2. Fantasmes
<i>King Kong</i> (1933 i 1976)	
<i>La dona pantera</i> (<i>Cat People</i> , 1942)	3. Humans convertits en animals
<i>La guerra dels mons</i> (<i>War of the Worlds</i> , 1953)	
<i>La mòmia</i> (<i>The Mummy</i> , 1999)	
<i>La mosca</i> (<i>The Fly</i> , 1986)	4. Monstres mutants
<i>La nit dels morts vivents</i> (<i>Night of the Living Dead</i> , 1968)	
<i>La noche de Walpurgis</i> (1970)	5. Terror psicològic
<i>Les tres cares d'Eva</i> (<i>Three Faces of Eve</i> , 1957)	
<i>Llop</i> (<i>Wolf</i> , 1994)	
<i>Nosferatu</i> (1922)	6. Terror espacial
<i>Ocells</i> (<i>The Birds</i> , 1963)	
<i>Poltergeist</i> (1982)	7. Vampirs
<i>Psicosi</i> (<i>Psycho</i> , 1960)	
<i>Rebeca</i> (<i>Rebecca</i> , 1940)	8. Zombis
<i>Tauró</i> (<i>Jaws</i> , 1975)	
<i>Them</i> (1954)	

- b) Llegiu la sinopsi que teniu a continuació de la pel·lícula *Them!* A més, podeu llegir la informació de http://www.iua.upf.es/formats/formats3/per_c.htm.

Them!

Ciència ficció / monstres

(1954, EUA) 94 m. Director: Gordon Douglas. Intèrprets: James Whitmore, Edmun Gwenn, Joan Weldon, James Arness, Onslow Stevens, Ben Peterson.

A conseqüència de l'experimentació amb radiació atòmica al sud-oest dels Estats Units, les formigues es transformen en uns monstres gegants que ho destrueixen tot. Els científics aterrits destrueixen els monstres excepte un mascle i una femella. Aleshores comença una trepidant cursa contra el rellotge: han de capturar-los i anihilar-los abans que es reproduueixin.

- c) Una vegada ben informats, heu d'escriure un relat que tracti algunes de les temàtiques anteriors. Però abans heu de tenir ben clars els aspectes tècnics i l'estructura del vostre text. Decidiu, amb l'ajuda del professorat, les característiques següents:

- Títol:
- Motiu, trama i tema:
- Personatges:
- Temps (època)
- Atmosfera (estat emocional, misteri, angoixa, violència, pau)
- Escenari, ambient, acció:
- Punt de vista narratiu:
- Estructura: introducció, desenrotllament, desenllaç:

5. El cinema s'ha basat en llocs i éssers reals per recrear uns espais i uns fets terrorífics. Aquest és el cas de *Komodo*, una pel·lícula de ciència-ficció en què els protagonistes no són el producte de la imaginació d'un escriptor sinó que es tracta de dracs reals que existeixen avui al món.

- a) Informeu-vos sobre aquesta illa i després de llegir la petita sinopsi de la pel·lícula, mireu de saber-ne més detalls a través d'Internet. A continuació, exposeu a l'aula les vostres indagacions sobre el film. Amb l'ajuda de la informació aportada per tots els companys i companyes, redacteu un article cinematogràfic sobre el film.

Komodo

<http://www.tinet.org/guia/cinemes/juliol.html>

Terror

(1999, EUA) 90 m. Director: Michael Lantieri. Intèrprets: Nina Landis, Jill Hennessy, Billy Burke i Kevin Zegers

Un adolescent no aconsegueix oblidar la mort dels seus pares a mans de dracs mutants. Disposat a superar el trauma, torna a l'illa on va tenir lloc els fets per venjar-se dels responsables de la tragèdia de la seva família.

- b) La pel·lícula *The Village (El Bosque)* explora el territori de la por, una por encarnada en una amenaça vaga i constant que és capaç de desconjuntar qualsevol societat, que és precisament el que pretenen aquells que infonen el terror, real o no. Visioneu el film i després comenteu aquesta afirmació del director: «En el nostre món contemporani amb freqüència em pregunto fins on arribaria per protegir els meus fills? Em mudaria a una finca enmig del no res i viuria com la gent de *The Village*?»

6. L'actual societat urbana mira amb horror i fascinació els monstres que crea. Hi ha qui els veu com els mítics homes salvatges, però també són part de les entranyes de la nostra vida quotidiana. Recolliu dades aparegudes en diaris, revistes o televisió sobre casos titllats d'horrorsos o increïbles i compareu-los amb els casos de ficció que hem tractat al llarg d'aquest apartat.

7. Les llegendes urbanes també parlen d'apareguts i aparegudes o d'altres històries, la majoria de vegades inversemblants, però que ens causen certa por i de vegades, fins i tot, després de sentir-les, algun calfred recorre el nostre cos.

- a) Llegiu el relat següent i basant-vos en aquesta temàtica d'apareguts i aparegudes expliqueu altres històries que hàgiu sentit contar:

Un noi entra en una biblioteca. En una taula hi veu una noia molt pàl·lida i bonica. S'asseu al seu costat i parla amb ella. Quan ella se'n va es deixa un llibre. El noi l'agafa i veu que hi consta l'adreça de la noia. L'endemà el noi va a casa de la noia a tornar el llibre, però els pares d'ella li diuen que la noia fa temps que va morir.

«Benvingut/da al club de la SIDA» i altres rumors d'actualitat (p. 126)

- b) Una pel·lícula que versa sobre un tema de llegendes urbanes és *The Ring*. La història tracta d'una cinta de vídeo i les seves conseqüències en veure-la: la mort al cap de set dies. Després de la mort de quatre adolescents, una periodista decideix investigar la cinta i el perquè dels estranys fets que l'acompanyen. Visioneu la pel·lícula i expliqueu quins han estat els elements que us han produït més sensació de por: les cares dels personatges, la música, els escenaris, el suspens, etc.

8. El concepte de salvatge, *agriós*, és d'origen grec i al·ludeix als qui no formen part de la *polis*, éssers primitius bestials, perillosos, que no acaten les normes de la civilització. Amb la informació exposada a l'Annex 1 i amb la informació que en pugueu treure d'Internet a partir de l'enllaç <http://www.cccb.org/cat/activ/expos/2004/baix26.htm>, feu un estudi profundit des dels éssers mitològics, meitat homes meitat animals de la tradició clàssica, fins als nostres dies.

9. L'Art també ha interpretat, d'una manera simbòlica, els malsons de la humanitat (els inferns, els éssers malèfics...) mitjançant éssers estranys i fantàstics, lluny de la pròpia realitat. En la novel·la *La pell freda*, el narrador diu: *Se m'apareixia com una de les visions de sant Antoni* (p. 195). Sobre les visions de sant Antoni se n'han fet moltes interpretacions. Busqueu a través d'un cercador a Internet alguna de les versions sobre les visions i descriu les característiques dels animals que hi veieu. Són reals aquestes bèsties? Què tenen de fantàstic? També podeu mirar el quadre *El jardí de les delícies* del pintor Hieronymus Bosch, tríptic que desborda de fantasia en la taula de l'infern.

II. PARLEM AMB ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL

Albert Sánchez Piñol, autor de la novel·la *La pell freda*, és un escriptor jove. I la seva novel·la ha esdevingut el fenomen popular més recent de la literatura catalana. Des de la seva publicació, el mes d'octubre de l'any 2002, no ha parat d'estar entre els llibres més venuts i s'han obert molts fòrums de debat per explicar les sensacions dels lectors. De les moltes entrevistes que s'han fet a Albert Sánchez Piñol, nosaltres n'hem triat dues perquè ens serveixin per conèixer més l'autor de la novel·la de què tracta aquest dossier.

1. L'ANTROPÒLEG ESCRIPTOR

Les activitats que us proposem de fer a continuació estan basades en l'entrevista que trobareu a l'Annex 2. És una entrevista realitzada el 30 d'octubre de 2002, pocs dies després que aparegués la novel·la i, per tant, quan encara no se sabia el ressò que arribaria a tenir.

1. Abans de llegir l'entrevista, ompliu la fitxa de lectura que teniu a continuació:

Nom:
Lloc i any de naixement:
Fets més destacats de la seva vida:
.....
.....
Tret més destacat de la seva narrativa:
.....
.....
Gèneres literaris practicats:
.....
Obres que ha escrit:
.....
.....

2. Expliqueu per què la novel·la té com a títol *La pell freda*.

3. Quina diferència hi ha entre el relat del personatge de J. Conrad i el de la novel·la d'Albert Sánchez Piñol?

4. De quina temàtica tracta el seu assaig *Pallassos i monstres*?

5. Al voltant de quins autors es mou el seu univers literari? Què en sabeu, d'aquests autors?

6. Expliqueu, segons l'autor, què és l'antropologia. Després busqueu la definició científica en una enciclopèdia.

7. La novel·la no només tracta del terror d'enfrontar-se a uns éssers desconeguts, sinó que també reflexiona sobre les relacions humanes. En un moment de l'entrevista l'escriptor explica que perquè hi hagi pau hi ha d'haver diàleg. Diu: *Si no hi ha diàleg amb l'enemic, com establiràs la pau?* Podem jutjar i tractar el desconegut com a salvatge pel sol fet de no conèixer res de la seva manera de ser? (Sobre aquesta darrera qüestió hi ha el llibre *L'antropòleg innocent* de Nigel Barley que us pot treure de dubtes.) Debateu sobre aquest tema, tot analitzant els conflictes en què està immers el món actualment.

8. Informeu-vos sobre la pel·lícula *Apocalypse Now*. Feu-ne una sinopsi i expliqueu la relació que té amb *El cor de les tenebres*, de Joseph Conrad.

9. El narrador i protagonista de *La pell freda* és irlandès i el seu company és austríac o alemany. Per què creieu que l'autor els selecciona d'aquestes dues terres europees?

10. Comenteu el missatge final de l'autor cap al lector:

Les societats humanes i els individus ens muntem grans ideals. Per defensar la sobirania nacional, la gent va a les guerres, hi va! Però en realitat estem lluitant per coses més primàries, més properes. Molt sovint és la família, la gent més propera a tu.

2. ALERTA, QUE ARRIBEN ELS MONSTRES!

Les activitats que us proposem de fer a continuació estan basades una altra entrevista, del canal d'Internet *3XL.net* (<http://www.3xl.net/reportatges/rep127816147.htm>), que hem reproduït a l'Annex 3. Llegiu-la i, a continuació, resoleu les activitats que us proposem (les quals podeu treballar en grup).

1. Ompliu, seguint l'entrevista, les dades i les referències relacionades amb la novel·la (que són de l'estiu de 2003, és clar):

La pell freda

Autor:

Editorial: Any de publicació:

Nombre d'edicions en llengua catalana: Nombre de llibres impresos:

Premis:

.....

Llengües a les quals s'ha traduït o es traduirà:

.....

2. Mentre llegíeu *La pell freda*, segurament que heu anat imaginant-vos les imatges de les escenes descrites.

a) Al llarg d'aquest dossier heu elaborat algunes fitxes tècniques de pel·lícules. Prepareu ara la d'una hipotètica futura pel·lícula basada en *La pell freda*:

Títol: <i>La pell freda</i>	País:
Direcció:	Música:
Intèrprets:
Durada:	Idioma: Gènere:
Sinopsi:

b) Seguint les descripcions de la novel·la, dibuixeu els esbossos d'aquests personatges: l'irlandès, en Batís Caffó, l'Aneris, un citauca model i el triangle.

3. Albert Sánchez Piñol diu que una pel·lícula que li va agradar és *Cube*.

a) Per quina raó? Busqueu-ne informació i després expliqueu-ne l'argument.

b) Quina relació tenen els personatges de *Cube* amb els de *La pell freda*?

4. Mirem cap al futur! L'escriptor diu que és probable que faci una novel·la centrada al Congo i en la qual les criatures vinguin de sota terra. Doneu-li idees!

a) Emplaceu el Congo en un mapa.

b) Ompliu la fitxa següent amb les característiques que podria tenir aquesta futura novel·la:

▪ Títol:

▪ Motiu, trama i tema:

▪ Personatges:

▪ Temps (època)

- Atmosfera (estat emocional, misteri, angoixa, violència, pau)
- Escenari, ambient, acció:
- Punt de vista narratiu:
- Estructura: introducció, desenrotllament, desenllaç:

- c) Ara, escriviu un petit relat amb la informació que hàgiu recollit.
- d) Dibuixeu les criatures fantàstiques procedents de sota terra a partir de la vostra descripció.

5. Respondeu les qüestions següents, referides a l'entrevista:

- a) *La pell freda*: de quin tipus de novel·la diu l'autor que es tracta?
- b) Què vol dir que l'èxit hagi estat gràcies al boca orella?
- c) Per què diu que es tracta d'una novel·la fàcil de llegir? Hi esteu d'acord?
- d) En què es va inspirar per crear aquest món submarí?
- e) Per què afirma que el gènere de terror és molt difícil?
- f) Quins són els autors clàssics del gènere de terror, amb els quals se'l compara, que més li agraden? Per què?

6. Exercicis per al debat:

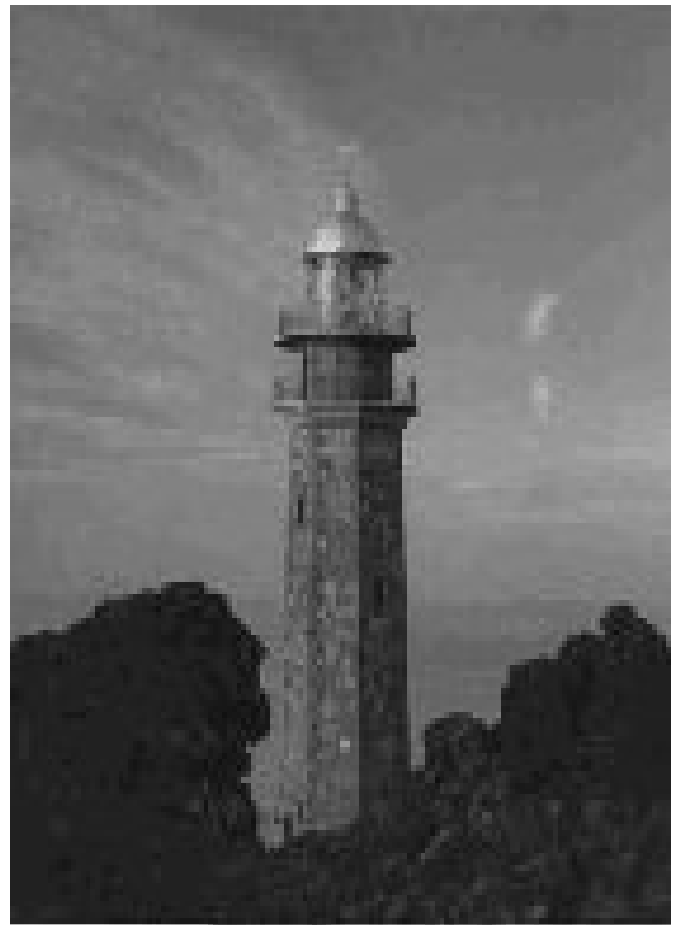
- a) Debateu sobre els conflictes de què parla l'autor:

Hi ha tres visions del conflicte al llibre [...] N'hi ha un que diu que la guerra és a fora, després el protagonista, que s'adona que el conflicte està amb el seu teòric aliat i més tard s'adona que el veritable conflicte està dins de cadascú.

- b) La simbologia dels conflictes a la novel·la, tenen un camp real d'acció en el panorama mundial actual? Expliqueu-ho.
- c) Debateu, expliqueu i justifiqueu l'aforisme següent: *L'autèntic terror és el que ens causem nosaltres mateixos.*

— Creieu que la nostra pròpia ment és capaç de causar-nos por?

— Expliqueu algun cas en què vosaltres mateixos us hàgiu capficat en algun tema fins a provocar-vos espant. Podeu il·lustrar-vos amb les activitats treballades a la primera part del dossier (*La por és el que mou el món*).

III. *LA PELL FREDA*

1. LA CONDICIÓN HUMANA

La literatura ha reflectit al llarg de la història moltes lluites frenètiques dels éssers humans, lluites internes que els han dut fins a la bogeria i a la brutalitat, o bé a l'enfrontament contra un entorn hostil que els han anat ofegant. En *La pell freda* trobem totes aquestes lluites. Els personatges, al davant de les circumstàncies més tenebroses, intentaran trobar una sortida, una esperança per salvar-se; i per aconseguir-ho arribaran a transformar el seu propi comportament. Els éssers humans davant de situacions límit podem arribar a convertir-nos en un malson per a nosaltres mateixos.

1. Els textos que teniu a continuació –tots de *La pell freda*– són un exemple del que acabem d'exposar. Llegiu-los i, després, feu les activitats que us proposem:

Text 1:

Jo també vivia un cert astorament. Però més benigne. Eren sers d'un altre món, no els entenia. Ens feien la guerra, i de cop i volta enviaven els seus fills al camp de batalla. Potser ens tractaven com si fóssim una mena de sífilis, que només atacava adults. Fos com fos no calia ser un geni per entendre la correspondència entre l'escopeta clavada a la sorra i l'aparició dels nens. [...] Jo havia demanat una treva amb una escopeta inofensiva i ells ens responien amb cossos inofensius. Era una lògica perversa o la més perfecta? (p. 250-251)

Text 2:

–Batís! –vaig cridar–. Els detonants, activi'ls!

Però no em sentia. El llavi inferior li penjava com estirat per una arracada. Premia el fusell amb totes dues mans, sense apuntar-lo enlloc. Batís, Batís, Batís, el vaig sacsejar per les espatlles. Va abaixar el Remington encara més. Em mirava sense conèixer-me i xiuxiuejava:

–Qui és vostè? On som, on som, on? (p. 201)

Text 3:

Tot l'alè de l'illa es resumia al bosc. Però com més caminava per l'interior d'aquella vegetació més l'associava a una mena de vida en estat latent, accidental, poruga i borda. Els matolls, per exemple, projectaven unes branques gruixudes i en aparença molt sòlides. En doblegar-se es trencaven com pastanagues. Un dia arribaria l'hivern i la neu esclafaria els arbres a martellades. Aquell bosc feia pensar en un exèrcit que signa la derrota abans de la batalla. (p. 47-48)

Text 4:

Allà on havia explotat l'última càrrega s'obria un cràter gegant. Pel que feia als monstres, s'estenien pertot arreu com abatuts per un àngel exterminador. Era impossible comptar els cadàvers. N'hi havia per totes bandes. Molts suraven al mar. Mutilats, ennegrits, els membres momificats per acció del foc. Recargolats en postura de ninot, les urpes rígides i la boca oberta. (p. 207)

Text 5:

Hi ha ocasions en què negociem el nostre futur amb el passat. Un s'asseu a la roca apartada i fa esforços per aconseguir un pacte entre allò que va ser, grans derrotes, i allò que encara ha de venir, autèntica foscor. En aquest sentit confiava que la suma de temps, reflexió i llunyania fes miracles. Res més m'havia dut fins a l'illa. (p. 27)

Text 6:

Abans del vespre va entrar per la trapa, tímida i poruga. Si temia una reacció violenta, s'equivocava. Vaig ignorar-la. Durant una bona estona encara em van ocupar tasques de serra i martell. Després vaig seure a la taula reparada, fumant i bevent ginebra com si fos sol. L'Aneris s'havia emparat rere l'estufa de ferro. Li podia veure mitja silueta; els peus, els genolls, i les mans que abraçaven les cames. De vegades treia mig cap i m'espia. [...] Però quan em dirigia a les escaletes d'accés m'hi vaig repensar. La vaig treure del seu amagatall, arrossegant-la per un peu. Vaig fer que s'alcés per tombar-la d'una bufetada, tan forta que l'endemà encara tenia el palmell vermell. Ella no es va moure de terra, caragolant-se i plorant. (p. 290)

- a)** A continuació, teniu sis factors que marquen el comportament dels personatges. Identifiqueu cada factor en un del textos:

<u>Factors</u>	<u>Text</u>
L'oblit
L'esperança
La violència de gènere
La brutalitat
L'entorn
La bogeria

- b)** Resumiu cadascun dels textos amb una frase o un títol que expressin el contingut del missatge:

Text 1:

Text 2:

Text 3:

Text 4:

Text 5:

Text 6:

- c)** Argumenteu en petits grups les causes i les conseqüències produïdes per aquestes situacions extremes. Després, resumiu-les per escrit:

<u>Factors</u>	<u>Causes</u>	<u>Conseqüències</u>
L'oblit
L'esperança
La violència
La brutalitat
L'entorn
La bogeria

2. Els éssers humans reaccionem d'una manera imprevista davant de situacions extremes. Els canvis mentals dels individus i els efectes que se'n deriven els veiem reflectits diàriament en la premsa i en els telenotícies. Busqueu cinc titulars de la premsa escrita que recullin les situacions següents i comproveu si el contingut dels missatges s'adiuen amb els que heu escrit a l'activitat 1.b.

L'oblit:

L'esperança:

La violència:

La brutalitat:

L'entorn:

La bogeria:

3. L'aïllament dels individus en un espai reclus, com una presó, i salvatge fa que es perdin les normes de la convivència i de la sociabilitat per sobreviure. Si no es plantegen d'organitzar-se, arriben a caure en el caos més horrible. De les paraules que teniu a continuació se'n poden treure unes reflexions prou profundes sobre els valors socials:

–Que els individus puguin ser millors o pitjors per naturalesa és del tot irrellevant. La qüestió és si un cop junts la societat que formen és bona o dolenta. I el còmput global dels homes no depèn de les inclinacions de caràcter. Imagini's un parell de naufragats, dos individus particularment detestables. Per separat poden ser odiosos. Però un cop junts optaran per l'única solució possible: aliar-se per construir el millor lloc per viure. A qui li interessin els seus defectes particulars?

La pell freda (p. 128)

a) Feu petits grups i debateu sobre el text anterior. Penseu que és propi de la condició humana que l'ésser humà sigui bo o dolent per naturalesa? Raoneu la vostra resposta.

b) Quines creieu que poden ser les causes que provoquen que un individu perdi la bondat humana i actuï amb violència?

4. La incomunicació és una altra de les situacions en què es cau quan només es pensa en un mateix. Daniel Defoe, en la novel·la *Robinson Crusoe*, explica la història d'un home que després de sofrir un naufragi es troba sol en una illa. A partir d'aquell moment comença a sobreviure, però un bon dia descobreix que ja no està sol. Llegiu els fragments següents i, després, feu les activitats que us proposem:

I primerament li vaig fer entendre que el seu nom seria Divendres, que era el dia que jo li havia salvat la vida. Vaig ensenyar-li a dir-me Senyor, i després li vaig fer saber que aquell seria el seu nom. Igualment vaig ensenyar-li a dir Sí i No, i a conèixer-ne el sentit. Vaig dar-li llet en un pot de terra i li vaig fer veure com jo la bevia i hi sucava el meu pa. I vaig dar-li una coqueta perquè ell fes el mateix, la qual cosa complí tot atent, i féu senyal que ho trobava molt bo. [...]

Però tornant a mon novell companyó, jo n'era en gran manera delectat, i tenia en compte d'ensenyar-li tot allò que era escaient per a fer-lo útil i d'ajut, però sobretot el feia parlar i capir-me quan jo parlava; i ell era tan alegre, tan constantment diligent i estava tan satisfet quan podia entendre'm o fer que jo l'entengués, que m'era plaentíssim de parlar amb ell. I aleshores la meua vida anà esdevenint tan tranquil·la que vaig començar-me a dir que, si hagués jo estat alliberat de vingudes dels salvatges, tant se me n'hauria donat de no eixir mai del lloc on vivia.

Daniel Defoe, Robinson Crusoe (p. 216 i 220)

- a) Quina mena de relació existeix entre Robinson i Divendres?
- b) Creieu que són un model d'amistat i de col·laboració entre iguals?
- c) La relació de Robinson amb Divendres, d'entrada, és la mateixa que la d'en Batís Caffó amb l'irlandès? Compareu-les.

5. *Senyor de les mosques* és una novel·la escrita pel premi Nobel William Golding. És la història d'uns nois que naufraguen i sobreviuen en una illa solitària. La novel·la va ser adaptada al cinema els anys 1963 i 1989.

Llegiu la sinopsi del film que reproduïm a continuació, mireu la pel·lícula i, després, responeu les activitats que trobareu a l'Annex 4.

(Si no teniu ocasió de veure el film o de llegir la novel·la, podeu seguir l'exposició que trobareu a <http://www.xtec.es/~asarsane/Cine9.html>, *Filoètica: Cinema i Filosofia*, «*El senyor de les mosques*».)

Lord of the flies (El senyor de les mosques)

(1989, EUA) Director: Harry Hook. Intèrprets: Balthazar Getty, Chris Furth, Daniel Pipoly, Badgett Dale.

A causa d'una guerra és evacuada la població infantil que habita una zona determinada d'Anglaterra i és traslladada amb avió.

Un dels aparells té una avaria i cau a l'oceà, prop d'una illa deserta. Els infants supervivents arriben a l'illa juntament amb un dels pilots que es troba molt malferit. Davant d'aquests fets, hauran d'organitzar-se per tal de poder subsistir, però aviat començaran els enfrontaments.

Segona adaptació cinematogràfica de la magnífica novel·la de Sir William Golding, guanyador del Premi Nobel de Literatura, que té com a principal virtut la seva fidelitat al text original, i el treball dels seus inexperts actors.

6. En el text 6 –i al llarg de la novel·la– l'autor remarca amb força la relació dels personatges masculins amb l'Aneris, sobre la qual descarreguen una violència descomunal. Aquesta relació (encara que pròpiament no afecti una dona sinó una «bèstia») és tractada amb més detall a l'apartat següent, dins de l'itinerari argumental. A continuació, llegiu el text de l'Annex 5 i, després, responeu les preguntes següents:

- a) Des de quan es coneix que existeix la violència de gènere?
- b) Quin és el motiu principal que el genera?
- c) Què s'entén per violència domèstica?
- d) Quins tipus de violència de gènere es reconeixen?
- e) Detalleu el que diu l'article 15 de la Constitució espanyola.
- f) L'any 2003 aquest tema va tenir molta repercussió a partir de pel·lícules com *Te doy mis ojos*. Si teniu ocasió, visioneu aquest film i, després, feu un fòrum per dialogar sobre les qüestions que us plantejem a continuació i les que trobareu a l'exercici 3 de l'apartat 2.2.4. d'aquesta mateixa part.

Te doy mis ojos

<http://www.labutaca.net/51sansebastian/teytoymisojos.htm>

Una nit d'hivern, Pilar fuig de casa amb el seu fill. Vol escapar dels maltractaments i vexacions del seu marit. Aleshores, ell surt a buscar-la, pensa que ella és la dona «que li ha donat els ulls». La troba i aconsegueix convèncer-la perquè el perdoni i torni amb ell. A canvi, accepta sotmetre's a una teràpia especial per a maltractadors.

Aquesta és una història d'amor, de por, de control i de poder.

— Per què una dona aguanta una mitjana de deu anys al costat d'un home que li pega?

— Per què no se'n va, la protagonista de la pel·lícula? Per què no només no se'n va sinó que, fins i tot, com algunes dones asseguren, segueix enamorada?

— Per què els homes semblants al protagonista de la pel·lícula maltracten durant anys a qui diuen estimar amb tota la seva ànima?

7. Si teniu interès a continuar reflexionant sobre aquests temes centrats en el comportament humà i teniu ganes de lluitar per un món més igual, podeu buscar més informació a l'Annex 6 o bé podeu visitar els webs següents i organitzar-vos per tal de dur a terme les activitats que s'hi proposen:

- L'escola al Fòrum: <http://www.barcelona2004.org/cat/participa/forum/entidades/escuelas/>
- Les aventures de l'Ona: <http://www.ravalnet.org/joc/index2.htm>
- Naufrags (més igual que diferents): <http://www.iespana.es/miqd/index.htm>

2. L'ITINERARI ARGUMENTAL

L'argument de *La pell freda* gira a l'entorn dels tres personatges protagonistes. La relació entre ells, obligats a conviure en una situació extrema, és el fil argumental i a la vegada provoca l'espiral a què estan sotmesos sense escapatòria. Això fa que sigui d'una gran dificultat exposar l'evolució de la trama d'una manera lineal. Els personatges, al davant de les circumstàncies més tenebroses, intentaran trobar una sortida, una esperança per salvar-se. I, per aconseguir-ho, arribaran a transformar el seu propi comportament.

2.1. L'arribada a terra estranya

1. Llegiu un fragment del començament de la novel·la, en què l'autor situa els fets narrats (des de *Vam tenir la primera visió de l'illa de matinada*, de la p. 7, fins a *que s'estenia als peus de la casa*, de la p. 9). Llegiu-lo, doncs, atentament i feu, després, les activitats següents:

- a) Descriu el lloc on se situa l'acció.
- b) Subratlleu en el text els elements més rellevants que localitzen i identifiquen el lloc de l'acció.

- c) Amb l'ajuda d'un atlas, localitzeu l'illa i dibuixeu-la, incloent-hi tots els elements citats al text. També podeu situar-la mitjançant aquests llocs web:
- <http://www.xtec.es/recursos/socials/mapes/indexmon.htm>
 - http://www.lib.utexas.edu/maps/australia/west_pacific_islands98.jpg
 - http://www.lib.utexas.edu/maps/islands_oceans_poles/oceania_ref01.pdf

2. L'acció esdevé al voltant de dos llocs situats un a cada extrem de l'illa: la casa i el far. Llegiu els dos fragments que us indiquem (en els quals es descriuen dues visions diferents de l'ambient que es respira en els dos espais) i, després, contrasteu les descripcions i classifiqueu els elements que els defineixen com a oposats en el quadre:

- Des de *Tal i com m'acostumava a succeir amb el capità* (p. 11) fins a *La remor de les onades arribava clarament fins a nosaltres* (p. 13).
- Des de *La punta del far va aparèixer de sobte, retallant-se per damunt dels arbres més alts* (p. 15) fins a *Finalment, el llit. Una peça vella, amb barres de ferro prim per damunt de la capçalera. I cobert per tres mantes gruixudes, l'home* (p. 17).

<u>VISIÓ CAÒTICA - Element descrit</u>	<u>VISIÓ ORDENADA - Element descrit</u>
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.2. Els personatges

Albert Sánchez Piñol, autor de la novel·la, no caracteritza els personatges de la mateixa manera al llarg de la història. Des que són presentats van sofrint una considerable transformació que podríem estudiar des de diversos punts de vista.

2.2.1. Home o bèstia?

1. Als fragments de la novel·la que us presentem, hi trobareu una sèrie de mots clau que fan referència a un ésser mitològic engendrat al bressol de les llegendes i l'existència del qual –real o fictícia– s'ha transmès de generació en generació. És un símbol de la por de l'home vers la Natura en si o vers la part animal que aflora de l'interior de cadascú:

Indubtablement l'havíem sorprès a mig son. Quan vam entrar ja tenia els ulls oberts. Però no reaccionava. Ens mirava amb uns petits ulls de talp, sense parpellejar. Les mantes el cobrien fins al nas com la pell d'un ós. L'estança se'ns presentava molt neta, ell no tant. Era un espectacle que fluctuava entre la indefensió, la deixadesa i la ferocitat. [...]

Des del llit, una mà amb pèls negres va iniciar un moviment vague. [...]

Tenia una corpulència gens menyspreable. En moure's feia pensar en un arbre desarrelat que aprèn a caminar. Es va quedar assegut al llit i mirant a terra. Estava despullat. A ell tant li feia mostrar la seva nuesa. Però el capità va apartar la mirada d'aquell cos, afectat per un pudor que el faroner no coneixia. El pit apareixia cobert per una

catifa de pèls, que s'enfilaven per les dues espatlles com plantes silvestres. Al sud del melic la densitat del boriçsol era de jungla. Vaig veure un membre distès però gegant. El fet que també estigués cobert de pèls, gairebé fins al prepuci, em va espantar. Què fan els teus ulls aquí, em vaig dir, i els vaig desviar fins al rostre del nostre interlocutor. Tenia una barba d'estilista clàssic, gens cuidada. Era un d'aquells homes amb els cabells tan espessos que li començaven un parell de centímetres per sobre de les celles, molt gruixudes per cert. Seia al matalàs tot recolzant les mans als genolls, els braços en una postura simètrica. Els ulls i el nas es concentraven al mig de la cara, i deixaven grans espais per a unes galtes de pòmuls mongols. Es diria indiferent a l'interrogatori. Jo no sabia ben bé si es comportava així per disciplina o per somnambulisme. Però m'hi vaig fixar i una ganyota delatava el nerviosisme interior: obria i tancava els llavis com un ratpenat. Allò em va permetre de veure unes dents separades. (p. 17-20)

a) De quin personatge parlem?

b) Busqueu les definicions dels termes següents en una enciclopèdia i resumeu-les:

- licantropia:
-
- humanitzar:
-
- bèstia:
-

c) Relacioneu les expressions següents amb el seu significat:

1. Morta la bèstia, mort el verí.	A. Ésser excessivament suspicaç, prendre massa precaucions.
2. Bèstia negra.	B. Tenir molta por.
3. Bèstia bruta.	C. Ésser ensems tímid i desvergonyit.
4. Tenir més por que un dragó.	D. Ésser molt poruc, tenir molta por.
5. Tenir por de ses cuques.	E. En previsió de perills possibles.
6. Per por de sa por.	F. Tenir por sense causa suficient.
7. No tenir por de frares ni de grameneres.	G. Ésser molt agosarat.
8. Tenir més por que vergonya.	H. Desapareguda la causa, desaparegut l'efecte.
9. Morir-se de por.	I. Persona brutal.
10. Tenir por de morir vestit.	J. Part animal en l'home.

d) Subratlleu els elements del text que ajuden a crear el personatge d'en Caffó.

2.2.2. Jove aventurer

De la mà de l'autor se'ns presenta un altre personatge que alhora fa de narrador de la novel·la. Es tracta d'un jove irlandès orfe de pares que ingressa en la Institució Blacktorne encarregada d'educar els joves desfavorits i solitaris. Bona part dels seus alumnes esdevenen mariners que posteriorment seran reclutats en la flota anglesa; en canvi, d'altres que manifesten ser més doctes se'ls podran cursar estudis de grau mitjà. El personatge

de qui ara parlem restarà inclòs en aquest darrer grup. Així doncs, gràcies a la seva formació acadèmica i a una sèrie d'esdeveniments, l'irlandès arriba a l'illa.

1. Torneu a llegir detingudament el capítol 2 de la novel·la per tal de respondre a les preguntes següents:

- a) Quins estudis cursarà a Blacktorne?
- b) L'irlandès i un bon amic, en Tom, són militants de la *causa irlandesa*. De quin bàndol són simpatitzants?
- c) On es dirigeixen i per què són detinguts per un oficial anglès mentre van amb bicicleta?
- d) Quina condemna pagarà cadascú?
- e) Per què es declara culpable en Tom?
- f) Quan l'irlandès aconsegueix la majoria d'edat, la institució li adjudica un tutor civil ben format acadèmicament i amb qui realitzarà un programa d'estudis elaborat per ell mateix. D'entre els exercicis que li proposarà fer cal destacar-ne quatre. Quins són?
- g) Quina era la finalitat d'aquests exercicis i per què fracassa la pedagogia utilitzada?
- h) L'irlandès afirma: «*Jo no vaig abandonar una causa; es pot dir que la causa em va abandonar a mi*». Quin significat i quines conseqüències tindrà aquesta afirmació?
- i) Busqueu en un diccionari el significat dels termes següents:
 - proletari (p. 31):
 - tirania (p. 35):
 - pàtria (p. 39):
 - despotisme (p. 42):
 - imperi (p. 43):

2.2.3. Éssers malèvols?

Un cop exposats els llocs on esdevé l'acció i els personatges principals masculins, hauríem de parlar d'uns éssers fantàstics que habiten l'illa, d'uns personatges de pell freda, com el títol de la novel·la. L'aparició d'aquests éssers encetaria, doncs, la part central de la història.

1. Tal i com podem anar observant, l'autor, al llarg de la novel·la descriu minuciosament diversos personatges. Si comença descrivint amb molta cura un personatge del món real, també ho farà quan el que descriu pertany al món fantàstic. Llegiu els fragments de *La pell freda* que us adjuntem i, després, feu les activitats proposades:

I vaig veure allò. Allò. La bogeria m'ha robat els ulls, recordo que vaig pensar.

A la part inferior de la porta hi havia una mena de gatera. Un forat rodó sobre el qual descansava una petita trapa mòbil. El braç entrava per allà dins. Un braç sencer, nu, llarguíssim. Amb moviments d'epilèptic buscava alguna cosa per l'interior. Potser el pany? No era un braç humà. Per bé que el quinqué i el foc no m'oferien una llum gaire

intensa, al colze s'hi podien apreciar tres ossos, molt petits i més punxeguts que els nostres. Ni un gram de greix, musculatura pura, pell de tauró. Però el pitjor de tot era la mà. Els dits estaven units per una membrana que quasi arribava a les ungles. [...]

Més que veure'ls podia intuir-los. Eren un pam més alts que jo i més prims. Corrien pels voltants de la casa. Tenien una agilitat de gasela. La lluna plena retallava perfils. Tan aviat com els meus ulls els detectaven, fugien del limitat angle visual que m'oferia la finestra. Un d'ells s'atura, mou el cap vivacitat de colibrí, xiscla, corre, torna, se n'hi afegeixen un parell i canvien de direcció, qui sap per què, i tot a una velocitat de llampec. [...]

Sis, set braços movent-se com tentacles, rere els quals ululaven cares d'un inframón de batracis, ulls com ous, ninetes com agulles, forats per narius, sense celles, sense llavis, la boca gran. (p. 54-55)

a) Segons aquestes descripcions, què creieu que són els éssers presentats?

b) Quin tret físic destacaríeu d'aquests personatges?

2. Analitzeu els fragments anteriors i feu una fitxa que reculli els trets que caracteritzen en Caffó i els monstres, així com la seva evolució:

	<i>Batís Caffó</i>	<i>Éssers fantàstics</i>
<i>Trets físics</i>		
<i>Trets psíquics</i>		
<i>Altres</i>		

3. Ara bé, si en un nivell inicial l'autor presentava l'irlandès (narrador) com un home que manifestava certa incertesa, ara veurem com aquests sentiments han evolucionat de tal manera que el personatge no sembla el mateix. Llegiu uns fragments extrets de la novel·la i escriviu a sota quins dels sentiments següents manifesta l'irlandès en cada moment: *inquietud, por, angoixa, temor, incertesa, pànic, horror, nerviosisme, inseguretat, recel i malfiança.*

▪ *En aquell punt que s'extingia hi havia alguna pèrdua irreparable. Vaig notar una mena d'anella de ferro que em comprimia el crani. No vaig saber si era una manifestació d'enyorança civil, una urgència de presidiari o, simplement, por.* (p. 24)

.....

▪ *Al desconcert el va succeir una onada de pànic. Vaig cridar d'espant alhora que saltava de la cadira. En sentir-me, un conjunt de veus em va replicar. Eren per totes bandes. Envoltaven la casa i cridaven amb tons insòlits, una barreja de brams d'hipopòtam i xisclets de hiena. Tenia tanta por que el meu propi terror no em resultava creïble. Vaig mirar per una altra finestra amb la ment en blanc.* (p. 54)

.....

▪ *Per fortuna jo arribava abans. Quan vaig tancar l'última, la decepció es va fer tangible amb un plany llarg i esgarrifós, un udol simultani de deu, onze, dotze goles, no ho sé [...]* (p. 56)

.....

▪ *Qui m'assegurava que em despertaria al vespre? Qui m'assegurava que un cop em rendís no cauria en un sopor fatal?* (p. 72)

.....

2.2.4. Bèstia angelicale

Si continuem recorrent la novel·la tranquil·lament ens adonarem que l'autor agilita la història amb l'aparició d'un nou personatge que pertany al món dels monstres, i sobre el qual caldria fer un punt d'inflexió.

1. Llegiu el fragment que us presentem a continuació i feu, després, les activitats proposades:

No es movia del lloc on havia caigut. Feia uns llastimosos sorolls d'ocellet ferit. Una fortor a peix m'entrava pels narius. Em vaig arrossegar, i per observar-lo millor li vaig apartar els braços de la cara, un gest amb el qual buscava protegir-se. Era un dels monstres, d'allò no n'hi havia cap dubte. Però els trets facials es dulcificaven prodigiosament. Cara arrodonida i crani sense cabells. Les celles eren línies d'un estil elaborat, com producte de la cal·ligrafia dels sumeris. Ulls de color blau, Déu meu, quins ulls, quin blau. Un blau de cel africà, no, més clar, més pur, més intens, més brillant. Nas fi, agut, discret, amb l'os central més baix que les aletes. Les orelles, de mida ínfima comparades amb les nostres, tenien forma de cua de peix; cadascuna es dividia en quatre petites vèrtebres. Pòmuls gens prominents. El coll molt llarg, i tot el cos cobert per una pell d'un gris blanquinós amb matisos verds. Vaig tocar-lo amb la punta dels dits, encara malfiant-me. Tenia la fredor d'un cadàver i el tacte d'una serp. Li vaig agafar una mà. No era com la dels altres monstres. La membrana, més curta, gairebé no arribava a la primera articulació. (p. 84-85)

a) Atureu-vos davant d'un mirall i observeu-vos durant uns minuts. Després identifiqueu els trets físics que caracteritzen el personatge i compareu-los amb els vostres. A continuació, feu dues llistes en les quals restin clarament diferenciats els seus trets dels vostres:

Llegiu els fragments dels textos que us indiquem i ompliu els quadres inferiors triant per a cada text l'acció corresponent (de les que us oferim al final):

- p. 85-86: Des de *Va fer un crit de pànic fins a gemegava amb les galtes clavades al terra.*

- p. 119: Des de *La segona vegada que el vaig veure riure fins a un in crescendo de sorolls i moviments la va tallar en sec.*

- p. 135-136: Des de *Mentrestant he capturat la mascota i me l'he endut a un racó fins a Les noies d'Europa defallirien si veiessin la seva silueta –això sí, per desfilars als salons li caldrien guants de seda.*

- p. 144-145: Des de *Assalts més virulents que mai fins a Són més endins del pou que mai.*

- p. 152: Des de *Veient-la s'entenien les febleses d'instint d'en Batís fins a em va provocar un neguit desconegut.*

- p. 159-161: Des de *La mascota seia en un tron de molsa fins a Volia odiar-la.*

- p. 190: Des de *Un altre dia per poc assassino la mascota fins a Sí, l'hauria matat si no arriba a aparèixer en Batís.*

- p. 192: Des de *Allò més contradictori era que com més plaer obtenia de la mascota més l'odiava fins a tant de plaer potser explicava els atacs nerviosos que m'assaltaven.*

- p. 244: Des d' *Era evident que en Batís l'havia colpejat fins a Es va treure la roba.*

- p. 265-266: Des de *De què em servia fer-me preguntes que no podia contestar? fins a el far era patrimoni de l'imprevisible i la nostra història es va moure per meandres molt més sinuosos.*

- p. 275: Des de *Jo només pretenia oferir-li una sortida raonable fins a Realment, li importava que fóssim amants?*

- p. 284-286: Des de *No calia ser gaire clarivident per entendre que havia viscut d'esquena a en Batís Caffó fins a Vaig trigar molta estona a adonar-me que m'observaven.*

- p. 288-289: Des de *Durant una bona estona em vaig quedar allà, palplantat fins a Per això tot era tan trist, perquè el far em descobria que saber la veritat no canvia la vida.*

- p. 291-292: Des de *Però l'ebrietat m'oferia més avantatges que inconvenients fins a Sí, van ser més de tres dies de borratxera, molts més.*

Accions relacionades amb l'Aneris:

És al llit amb en Caffó

És víctima d'en Caffó i alhora és estimada per l'irlandès

L'irlandès diu que n'està terriblement enamorat (amor material)

L'irlandès hi té el primer contacte sexual

L'irlandès l'apallissa

L'irlandès la defensa

L'irlandès la domina

L'irlandès la humanitza

L'irlandès la maltracta

L'irlandès la maltracta perquè sembla que la culpi dels brutals enfrontaments d'ell amb en Caffó i del tràgic final d'aquest

L'irlandès mostra rebuig vers ella i justifica el seu brutal comportament

L'irlandès s'hi apropa

L'irlandès se'n confessa amant

L'irlandès se'n mostra enamorat

3. Exposeu, argumenteu i jutgeu el tractament rebut per l'Aneris al llarg de la narració. Una vegada hàgiu arribat a les vostres conclusions, realitzeu les activitats que us proposem a continuació:

- a)** Organitzeu grups de treball entre quatre o cinc companys i opineu sobre el tema següent: «La violència de gènere a la societat actual». Cadascú de vosaltres haurà de donar la seva opinió i esmentarà alguna solució per eradicar aquest mal tan estès. Dediqueu uns minuts a comentar les opinions expressades i a reforçar-les. Totes les idees que sorgeixin les haureu de valorar i d'ordenar amb coherència.
- b)** A continuació, enumereu aquelles opinions i arguments que representen millor la totalitat del grup. Per tal de facilitar l'activitat i perquè sigui més fructífera, no oblideu respectar els torns de paraula.
- c)** Cada grup de treball haurà de recopilar informació sobre la violència de gènere apareguda els darrers dies a la premsa. Després de retallar-la, porteu-la a classe i ompliu la fitxa següent:

- Nom del diari o revista:
- Data de publicació:
- Editorial:
- Titular:
- Informació rellevant de la notícia:
.....

- d)** Finalment, debateu amb la resta de companys el tema tractat. Us facilitarem la feina i inclourem una sèrie de preguntes a les quals caldria donar resposta. El professor o la professora pot fer de moderador i alhora orientar el grup classe. Podeu completar l'estudi d'aquest tema amb les activitats proposades a l'exercici 6 de l'apartat 1 («La condició humana») d'aquesta mateixa part.

— Creieu que la justícia fa tot el que pot o ha de fer per eradicar els continus brots de violència de gènere?

— Penseu que és necessari que intervingui la justícia per penar els fets de cada individu o hauríem de ser nosaltres mateixos qui actuéssim correctament?

— Considereu que mitjans de comunicació com la televisió són generadors de violència? Per què? En destacaríeu d'altres? Quins?

— Esteu d'acord que existeix un únic perfil (físic, psíquic i socioeconòmic) de la persona maltractadora o ens la podem trobar a qualsevol nivell social, cultural o econòmic?

— Penseu que ser violent és un trastorn que terapèuticament es pot sanar?

— Considereu que aquest comportament perjudica econòmicament la societat? Penseu en les despeses que genera la justícia (advocats, jutges...) i en el tractament farmacològic i mèdic que rep tant la víctima com l'agressor.

— Admeteu que el tractament que reben algunes dones de la nostra societat (dona objecte) és un rerefons cultural que encara no s'ha pogut superar? Per què?

2.2.5. La transformació de l'ésser

La lectura de certs fragments de *La pell freda* ens fa concloure que els personatges masculins manifesten trastorns mentals, tan greus que no semblen els mateixos personatges que l'autor ens havia presentat en un estat inicial de la història. Aquests trastorns deuen ser causats pel fet de viure aïllats (a l'illa que veuen com a pàtria) i per la por generada pel setge continu per part dels monstres a la seva fortalesa (el far), que els provoca una angoixa constant.

1. Llegiu amb atenció els fragments següents i feu, després, les activitats que plantegem:

Text 1:

Tot l'horror del món es concentrava en aquella porta convulsa. Estava més enllà de la rendició, més enllà de la bogeria; però encara no estava més enllà de la resignació, ni més enllà de l'apatia, i per tant no podia acceptar el meu destí en pau. No sentia la veu dels monstres. Només la força de la pluja i els cops, els cops, sobreposant-se els uns als altres. Vaig somicar amb llàgrimes petites, i al mateix temps que plorava, mentre em mossegava un puny sabia, em constava que cap providència em trauria mai de l'illa. La porta cedia. Trontollava com una fulla de llorer que bull a l'olla, reben-taria pels quatre costats d'un moment a d'altre. Paralitzat, hipnotitzat, era incapaç de treure els ulls de la porta. I va ser just en aquella hora última que es va produir un miracle, però a la inversa.

Ja no necessitava la salvació, era inútil. En breus instants seria carronya. El miracle era que no m'importava morir. Era mort, de fet. (p. 74)

Text 2:

Vaig lligar una corda al coll de l'ostatge. L'altre extrem, a la pota del llit. Després vaig obrir la porta i d'una empenta la vaig fer fora. Estava segur que en Batís patiria amb aquella visió, potser cometria una imprudència. La bèstia va dubtar. Després va córrer uns metres, creient-se lliure, fins que la corda es va tibar i l'estrebada del seu propi impuls la va fer caure. Idiota.

Durant uns minuts no es va produir cap resposta. Jo sotjava per la finestra; veia la bestiola lligada, a terra i esmaperduda. A estones feia moviments idèntics als d'un gos lligat que vol tornar amb el seu amo. Renunciava, descansava i ho tornava a intentar. De sobte, però, un projectil ben dirigit va tallar la corda. Quina punteria! El que va seguir només s'explica per una bogeria mútua: en lloc de disparar-nos, els dos vam començar una carrera frenètica per l'ostatge. Jo vaig sortir de la casa i ell d'algun punt del bosc. (p. 90-91)

Text 3:

Els supervivents ignoraven els morts. Carregaven contra la porta oberta udolant. Mig recuperat, o enfollit del tot, en Batís va disparar el fusell contra la multitud. Jo també. A cada tret accionava el pany i la beina saltava, i tot amb celeritat de metralladora. Era impossible fallar. Morien com fanàtics, queien i els caiguts feien ensopegar els que venien rere seu. (p. 203)

Text 4:

–Canta! –va dir ell.

–No.

L'expressió d'en Batís afirmava la seva convicció que m'havia tornat boig. Vaig xiuxiuejar:

–No canta, parlen. Escolti. [...]

Però qualsevol intent de transcriure aquells sons seria un fracàs, una partitura avortada. Les meves cordes vocals s'assemblaven tant a les d'ells com un raspall a un violí. Tot i així vaig dir, amb una pobríssima imitació i grans dosis d'imaginació:

–Aneris.

Ella va mirar-me. Amb això en vaig tenir prou per aventurar:

–*Citauca, Batís. És el nom que ells es donen –vaig dir, molt generós amb els sons i la meva interpretació– I ella també té un nom: es diu Aneris. Ells es diuen així, ella es diu així. Cada nit fa l'amor amb una dona que es diu Aneris –i vaig concloure, abaixant la veu–: Es diu Aneris. Un nom molt bonic, per cert. (p. 230-231)*

Text 5:

Feia més d'un any que vivia aïllat del món; els meus sentits s'havien acostumat a les reiteracions. I de cop i volta m'inundaven dotzenes de cares noves, de veus cridaneres, d'olors oblidades. [...]

–*Amb qui parlo? Quin és el seu grau? –em va interrogar el capità–. Mut, ferit, malalt, no m'entén? Quins idiomes coneix? Com es diu? Contesti! O és que s'ha tornat boig? És clar, boig –es va aturar ensumant l'aire–. (p. 294-295)*

- a) A la part bèl·lica de la trama és quan els personatges treuen tot allò que els neguiteja, tot allò que tenen guardat a dins dels seus sentiments. Busqueu en els textos anteriors les circumstàncies que provoquen aquest canvi en la ment dels dos personatges.
- b) En tots aquests fragments de la novel·la l'autor fa servir un mot que pertany al camp semàntic de *bogeria*. Subratlleu-los en el text i, després, busqueu en un diccionari ideològic l'entrada *boig* i anoteu totes les accepcions que apareixen.
- c) A més d'aquests fragments de la novel·la en què els personatges manifesten haver perdut el seny, n'hi ha d'altres en els quals també resta reflectit aquest estat. Busqueu almenys quatre moments en què els personatges (en Caffó i l'irlandès) evidencien el seu desequilibri mental.
- d) En quines situacions es donen? Raoneu la vostra resposta.

2. Des de l'inici de la novel·la, des que es produeix l'arribada del protagonista-narrador a l'illa, podem dir que l'home està estàtic, que són les tenebres les que vénen a buscar-lo. Però, a mesura que va avançant l'acció, es veu clarament que les tenebres no només estan fora del far sinó que també són a dins. Localitzeu a la novel·la almenys tres moments en què l'autor introdueix estratagemes de defensa per avançar en el conflicte entre el món de les bèsties i el món dels humans.

3. Si us veiéssiu en una situació com la dels protagonistes, i a més no tinguéssiu cap arma de defensa, quina creieu que seria la vostra reacció? Quines estratègies de defensa faríeu servir?

4. A més del conflicte bèl·lic, extern, entre els éssers humans i els fantàstics, l'autor introdueix un conflicte intern. Quin és aquest conflicte? Què pot eradicar aquest conflicte?

5. Del text hem extret dues afirmacions de l'irlandès que mereixen ser comentades:

- *El món és ple de gent dolenta, molt dolenta. Només un còndid pot creure en la bondat humana. (p. 128)*
- *Sóc un titella sense fils, he esgotat músculs del meu cos que ni tan sols sabia que existissin. (p. 226)*

Feu dos grups i escolliu un dels plantejaments anteriors com a tema de debat a l'aula. Exposeu les vostres opinions i contrasteu-les amb les de la resta de companys i companyes. Després, reflexioneu sobre les preguntes següents i raoneu la vostra resposta:

- a) Si fos cert que al món hi hagués més persones dolentes que bones, com veieu el futur de la humanitat?
- b) Si desafortunadament ens comportéssim sempre com un objecte clarament manipulable, quines conseqüències s'evidenciarien en la nostra societat?

2.3. De la resignació de la mort a l'esperança

1. Si la ment humana és motor de vida, un petit trastorn en ella pot canviar parcialment o totalment la seva manera de fer i d'actuar. Observeu, si no, com el jove irlandès, que arriba a l'illa de l'Atlàntic sud amb la intenció de viure-hi únicament dotze mesos i acomplir la tasca encomanada per la marina holandesa, veurà truncada la seva feina pels constants conflictes en què es veurà involucrat.

Si en un primer moment la desesperació el porta a acceptar la mort com a destí, ara veurem com la seva ment li obre una porta a l'esperança. Davant la postura d'acceptar la mort com a resignació, que és el més lògic quan una guerra està perduda, l'irlandès, que viu en constant turment, dóna un gir abismal al seu comportament. Optarà per abandonar el seu terreny i apropiarse al de la bèstia per intentar salvar la pell.

- a) Busqueu un fragment del text que constati fins a quin punt ha arribat el torbament de l'irlandès pel fet de ser capaç de reconèixer la bèstia no només com una aliada, amiga i amant sinó també com a humana.
- b) Quan i amb qui creieu que l'irlandès veu formada la seva família?
- c) Per quina criatura mostra més preocupació? Per què? Raoneu la vostra resposta.

2. El conflicte entre els humans i les bèsties és més a prop que mai de la seva fi. L'aïllament interior de l'individu provocarà en cadascú reaccions ben diferents.

- a) Com creieu que actuarà l'irlandès per signar la treva amb les bèsties?
- b) Quina serà la reacció d'en Caffó?
- c) En Caffó declara la guerra de nou. A qui i per què ho fa? Penseu que ho ha motivat la seva maldat interior o la situació extrema a què ha arribat? Raoneu la vostra resposta.
- d) Quina solució acceptarà en Batís Caffó per posar fi a la gran pressió psicològica a què es veu sotmès?

2.4. El far: fortí d'amors

1. Quan de sobte desapareix en Batís Caffó, la turmentosa relació que l'unia amb l'irlandès arriba a la seva fi. Aquest es veurà sol i abandonat i això provocarà que el seu aïllament interior sigui cada cop més exagerat. Deixarà de comportar-se modèlicament vers *allò* que fins ara havia desitjat i estimat, l'Aneris. Malgrat tot, l'Aneris continuarà sent el punt de mira de tots, i a més es convertirà en la penyora desitjada pels dos móns (el dels monstres i el dels humans), fet que establirà un nou conflicte entre l'irlandès i els citauca.

- a) Com es comportarà el jove irlandès amb l'Aneris a partir d'aquest moment?
- b) Davant l'aïllament de l'irlandès, com es comportarà l'Aneris?
- c) Una prova clara de l'evolució del personatge femení la trobem en un fet que caldria destacar. De quin fet creieu que parlem? Què penseu que el genera?

2. Llegiu atentament el fragment que us proposem i contesteu les preguntes que trobareu a continuació: des de *Però aquell far era el reialme de la por* fins a *Però aquella nit el pitjor insult que podia fer-li era no tocar-la*. (p. 287-290)

- a) Com creieu que actuarà l'irlandès quan s'adoni del que pretenen els citauca?
- b) Per què?

3. L'irlandès se sent impotent davant la pressió que li exerceix pensar que ella és l'objectiu dels monstres. Llegiu des del principi del capítol 17 (p. 291) fins a *Només podia mirar la trapa sotmès a una rara hipnosi* (p. 293), i mireu de contestar raonadament les preguntes proposades:

- a) Què farà l'irlandès per evadir-se de la realitat?
- b) L'irlandès és seduït contínuament per l'Aneris. Què farà per evitar-ho?
- c) Després d'aquesta reacció, a quin personatge creieu que s'assembla l'irlandès?

2.5. Presoners al cor de les tenebres

Al llarg de la novel·la, la citauca ha estat un mirall per al lector perquè ens hi hem emmirallat contínuament per tal de poder veure i sentir el que ens ha volgut transmetre l'autor a través del canviant comportament dels personatges masculins pel que fa al tracte cap al sexe femení, cap a l'Aneris. Un personatge que, tot i sentir-se brutalment tractat per les persones que l'envolten, mai no gosarà abandonar el far –lloc habitual de martiri– ni tampoc l'home que la defensi.

A més a més, ha servit a l'autor d'introductora dels diversos canvis que han anat produint-se al llarg de la trama. L'última tasca que li encomanarà l'autor serà presentar l'arribada a l'illa de nous invasors. És el colofó de la novel·la, que la clou cíclicament perquè arribat el final ens adonem que són més que mai al seu inici.

1. Torneu a llegir l'últim capítol de la novel·la per resoldre les preguntes que us proposem:

- a) D'on són aquests nous mariners que arriben finalment a l'illa?
- b) D'entre tots cal destacar-ne un. Qui és?
- c) Com va vestit?
- d) Què creieu que ha anat a fer a l'illa?
- e) Què pensen el capità del vaixell francès i el nou oficial atmosfèric quan no troben cap indici de vida de l'anterior oficial?
- f) Què creieu que passa la primera nit que és a l'illa el nou oficial atmosfèric? Com se sent?
- g) Després del que ha succeït, què demanarà el jueu a qui creu que és el tècnic en senyals marítims, en Caffó?
- h) Aquest personatge a qui el jueu creu adreçar-se, és realment qui ell pensa? Qui és?

2. Feu grups de quatre o cinc companys i companyes i opineu sobre què us ha semblat el final de la història. Mentre els aneu escoltant, anoteu a la llibreta les idees principals que divergeixin de les vostres.

3. Escriviu un final per a aquesta novel·la tenint en compte de no trencar el fil argumental de la història. Després compareu-lo amb el de la resta de companys i companyes i comenteu el que us ha semblat més interessant.

IV. LLENGUATGE I ESTIL

La *pell freda* és una novel·la que suggereix amb efectes multiplicadors diverses situacions al lector. A més, té diferents nivells de lectura: des del més anecdòtic, que serviria per fer un guió cinematogràfic, al més esgarrapador de les entranyes, fins al més acadèmic molt prop dels clàssics, quan busca algunes de les claus de la civilització.

1. L'ESTRUCTURA NARRATIVA

1. Al llarg de la novel·la podem observar diverses modalitats i textures narratives. Les formes narratives habituals, com la descripció, la narració o el diàleg donen pas a altres gèneres com l'assaig, el dietari, les memòries.

- a) Definiu aquests tres gèneres literaris: *assaig*, *dietari*, *memòries*. Expliqueu les seves diferències respecte a la novel·lística.
- b) Ordeneu els textos que us transcrivim a continuació segons que s'inscrivin dins del gènere de l'assaig, el dietari o les memòries.

Text 1:

De la meva jornada diària. A trenc d'alba abandono la guàrdia al balcó. M'allibero de l'armament i m'estiro al matalàs, sovint encara vestit. [...] Generalment em desperto al migdia, o més tard. Esmorzo en un plat d'alumini, com el dels presidiaris. [...] Faig gimnàstica dos dies a la setmana encara que ploqui, que és el més habitual. Com que aquí no hi ha barbers em retallo els cabells a l'estil dels patges medievals. [...] Després em dedico a tasques que em reparteixo amb en Batís. Recullo llenya. (p. 130-131)

Text 2:

Als orfes irlandesos més afortunats se'ls ingressava en la Institució Blacktorne. Anglaterra considera els orfes d'Irlanda com un perill en potència, carn de canó dels insurgents. Blacktorne tenia la missió de convertir-nos en proletaris innocus i submisos. Mariners, sobretot. [...] Dos cops a la setmana em desplaçava de Blacktorne a la ciutat, on m'havia inscrit en un curset de gaèlic. Fet i fet, les classes no m'interessaven gaire. Eren un subterfugi que em permetia fer d'enllaç per als republicans i mai vaig passar de les primeres lletres. (p. 31-33)

Text 3:

—Les herbes, com les persones, no són bones ni dolentes, són diferents —vaig replicar, fent-ne un glop—. Ens són conegudes o ens són desconegudes, res més.

—El món és ple de gent dolenta, molt dolenta. Només un còndid pot creure en la bondat humana.

—Que els individus puguin ser millors o pitjors per naturalesa és del tot irrellevant. La qüestió és si un cop junts la societat que formen és bona o dolenta. I el còmput global dels homes no depèn de les inclinacions de caràcter. Imagini's un parell de naufrags, dos individus particularment detestables. Per separat poden ser odiosos. Però un cop junts optaran per l'única solució possible: aliar-se per construir el millor lloc per viure. A qui li interessin els seus defectes particulars? (p. 128)

- c) Ompliu el quadre segons les tècniques narratives de cadascun dels textos anteriors:

	<i>Veü narrativa</i>	<i>Temps del relat</i>	<i>Acció</i>	<i>Escenari narratiu</i>	<i>Personatge</i>
Assaig					
Dietari					
Memòries					

2. Seguint els elements del quadre anterior redacteu tres textos d'unes cinc línies en cadascun dels gèneres tractats.

3. Els recursos estilístics enriqueixen el text. Així, per exemple, hi ha contrast entre escenes descriptives i escenes d'aventures. Expliqueu breument les diferències entre unes i altres i, a continuació, busqueu un exemple de cada tipus d'escena en el capítol 9.

4. Dins del text narratiu també podem trobar moments en què el narrador aplica el pensament amb profunda atenció a la consideració d'algun aspecte personal, relatiu a la pròpia existència. Aquestes meditacions solen aparèixer en forma interrogativa, preguntes que no respon ningú. A continuació us n'escrivim algunes. Llegiu-les i contextualitzeu el missatge dins del cos argumentatiu de la novel·la:

- *Buscava la pau del no-res. I en lloc del silenci se m'apareix un infern farcit de monstres. Quins nous significats haurien d'esbrinar els meus ulls?* (p. 142)
- *Oh Déu meu, em vaig dir fregant-me les llàgrimes, què més podria haver fet un home raonable en la meva situació, què més?* (p. 213)
- *Aquells dies només veia un Batís Caffó que no ponderava. Però qui no estaria disposat a modificar el prisma dels seus ulls quan la vida i el futur depenen de la mirada que dediqui a l'enemic?* (p. 236-237)
- *Jo havia demanat una treva amb una escopeta inofensiva, i ells ens responien amb cossos inofensius. Era una lògica perversa o la més perfecta?* (p. 251)
- *Però aquell far era el reialme de la por [...] i si lluitaven per alguna cosa més que per la possessió d'un illot oceànic?* (p. 287)

5. Al llarg del relat apareixen sentències breus i concises de caràcter doctrinal que enuncien una norma filosòfica o científica. Aquestes sentències o pensaments filosòfics els podem considerar aforismes. A continuació, us en transcrivim alguns tallats per la meitat del missatge i desordenats. Basant-vos en el significat global dels «proverbis» ordeneu-los i expliqueu-los als vostres companys i companyes:

Primera part dels proverbis

1. Però el paisatge que un home veu, ulls enfora,
2. Molts pagesos d'Irlanda matarien el seu veí per una vaca.
3. El bon combatent no es defineix per la causa que defensa,
4. La frontera entre la barbàrie i la civilització
5. Hi ha dues menes de combatents.
6. Tots els ulls miren,

Segona part dels proverbis

- A. sinó pel sentit que sap extreure de la lluita.
- B. depèn d'actes tan mínims com un bon afaitat.
- C. pocs observen, molt pocs hi veuen.
- D. Els que rumien estratègies i els que mai s'han alliberat de la tendència infantil de trencar coses.
- E. acostuma a ser el reflex del que amaga, ulls endins.
- F. Però cap es jugaria la vida per una lloba.

6. El ritme narratiu fa créixer gradualment la tensió i manté el lector interessat a saber com es precipiten els fets. Al llarg de la novel·la hi ha més d'un moment culminant. No obstant això, és sempre al final del relat on s'acumula la màxima tensió lectora. Llegiu els fragments que us transcrivim i, després, resoleu les activitats que us plantegem:

Text 1:

M'arrossego fins la caixa de munició, poso la mà a dins i agafo un grapat de projectils, molt freds. En aquestes operacions hi inverteixo un temps. I comprovo, amb sorpresa, que els brams dels monstres no se senten. Respiro com un gos apallissat. Miro per les troneres. Fins on l'angle visual m'ho permet, no s'observa cap enemic. [...] A la llunyania, una detonació va foradar capes d'aire. I doncs? En Batís disparava. Assal·taven el far. Vaig parar l'orella. El vent em duia el brogit del combat, a bafarades. Els monstres udolaven amb passió d'huracà, allà, a l'altre extrem de l'illa. (p. 67)

Text 2:

Amb timidesa de pardals i prudència de ratolins, els petits citauca es van anar apropant al cor de l'illa. O sigui, al far. Els primers dies no s'atrevien a superar la línia de la costa. Feien que ens sentíssim com bèsties de zoològic. Centenars d'ulls, grossos i verds com pomes, ens espiaven hores i hores, seguint tots i cadascun dels nostres moviments. Dubtàvem sobre l'actitud que hauríem de mantenir. Sobretot en Caffó. Ara que topava amb un enemic innocu no sabia com reaccionar. (p. 249)

- a) Analitzeu el tipus de frase que narren els fets en cadascun dels textos.
- b) Compareu el ritme de l'acció segons l'ús dels epítets, de les frases adjectives i de les adverbials dels dos textos.

7. La descripció sol ser un recurs que té el discurs de suspendre la narració i retratar un lloc, un personatge, atenent als seus aspectes físics o psicològics o de caràcter. A continuació us exposem tres maneres diferents de veure el personatge femení de la novel·la per part de l'irlandès. Llegiu-les i, després, feu les activitats plantejades:

Descripció 1:

Cara arrodonida i crani sense cabells. Les celles eren línies d'un estil elaborat, com producte de la cal·ligrafia dels sumeris. Ulls de color blau, Déu meu, quins ulls, quin blau. Un blau de cel africà, no, més clar, més pur, més intens, més brillant. Nas fi, agut, discret, amb l'os central més baix que les aletes. Les orelles, de mida ínfima comparades amb les nostres, tenien forma de cua de peix; cadascuna es dividia en quatre petites vèrtebres. Pòmuls gens prominents. El coll molt llarg, i tot el cos cobert per una pell d'un gris blanquinós amb matisos verds. Vaig tocar-lo amb la punta dels dits, encara malfiant-me. Tenia la fredor d'un cadàver i el tacte d'una serp. (p. 84-85)

Descripció 2:

Musculatura de marbre, una pell tibada i amb deliciosos vernissos de verd salamandra. Imaginem una nimfa dels boscos amb pell de serp. Els mugrons són negres i petits com botons. [...] La musculatura de tot el cos revela salut i energies, adéu cotilles. Malucs de ballarina i ventre pla, planíssim. Glutis més compactes que el granit de l'illa. Cutis uniforme amb la resta de la pell [...] Ni rastre d'arrels de cabells sota les aixelles, al crani o al pubis. Les cuixes són un miracle d'esveltesa i s'ajusten als malucs amb una exactitud que cap escultor podria reproduir. Pel que fa al rostre, perfils egipcis. Nas d'agulla que contrasta amb l'esfericitat del crani i dels ulls. (p. 137-138)

Descripció 3:

[...] *ella somriu, és esquerrana per convicció, no em tolera quan la segueixo i persegueixo i s'ajup per orinar. Una dona, en fi, que practica aquesta idea tan europea del ridícul aliè. Ridícul de mi, encara la jutjo amb el criteri d'un nen que no coneix cap norma adulta. Abans convivia amb un animal, i qualsevol actitud civilitzada s'associava a la domesticació.* (p. 220-221)

a) Expliqueu el punt de vista del narrador respecte al personatge en cadascuna de les descripcions.

b) Marqueu la cel·la pertinent segons els aspectes que exposen les descripcions:

	<i>Aspectes físics</i>	<i>Aspectes psicològics</i>	<i>Aspectes de caràcter</i>
Descripció 1			
Descripció 2			
Descripció 3			

c) Segons l'estat anímic del narrador, la descripció d'un personatge pot canviar. Formuleu una definició per a cada tipus de les descripcions anteriors, remarcant sobretot les diferències entre les més properes a la realitat i les més allunyades a causa de la influència dels sentiments del narrador.

d) Des de quin punt de vista el narrador fa cadascuna de les descripcions anteriors?

8. Un dels factors de la narració és l'atmosfera, l'ambient que sap crear l'autor per tal de seduir el lector i proporcionar-li l'estat de por abans que apareguin les criatures amenaçadores. Llegiu el fragment des de *La resta de la jornada no té més importància* (p. 52) fins a *La bogeria m'ha robat els ulls, recordo que vaig pensar* (p. 54). Marqueu els elements d'ambientació que precedeixen l'arribada dels monstres.

9. L'espai és, també, un element molt important per crear l'ambient. El territori desconegut, una illa petita, un lloc d'on no es pot fugir, una presó per als personatges, que no tenen escapatòria. Qualsevol món desconegut pot ser amenaçador i ple de possibilitats malignes. Llegiu el fragment des del principi de la novel·la fins a *Hauria de ser ben feliç que el rellevéssim* (p. 11). Anoteu els elements que descriuen l'illa i les sensacions que provoquen al nou oficial atmosfèric.

2. EL LLENGUATGE

1. Al llarg del text és freqüent l'ús de l'adjectivació per tal de remarcar les qualitats dels personatges, dels espais, del clima o de l'entorn. Les descripcions solen ser els recursos en què apareixen reflectides més qualitats dels elements definits. Busqueu en la novel·la quatre descripcions i ompliu el quadre següent:

<i>Descripció</i>	<i>Substantius</i>	<i>Adjectius o frases adjectives</i>
Personatge		
<i>Espai</i>		
<i>Clima</i>		
<i>Entorn</i>		

2. Marqueu els adjectius o les oracions adjectives de les frases següents i, després, indiqueu si els adjectius són explicatius o especificatius:

<i>Frases</i>	<i>Explicatius</i>	<i>Especificatius</i>
<i>Però un faroner diligent dorm de dia i treballa de nit. (p. 47)</i>		
<i>Però com més caminava per l'interior d'aquella vegetació més l'associava a una mena de vida en estat latent, accidental, poruga i borda. (p. 48)</i>		
<i>Aquell bosc feia pensar en un exèrcit que signa la derrota abans de la batalla. (p. 48)</i>		
<i>Vaig entendre que estava davant de la font que proveïa el far. (p. 48)</i>		
<i>Se'm va ocórrer que devia ser un home presumptuós [...] (p. 49)</i>		
<i>En un minut van créixer fins a convertir-se en flocs rodons i grossos. (p. 169)</i>		
<i>Mutilats, ennegrits, els membres momificats per acció del foc. (p. 207)</i>		
<i>La discussió amb l'Aneris l'havia convertit en un magatzem de drapaires. (p. 289)</i>		
<i>Cabells d'escarola, ulls inflats. (p. 302)</i>		

3. A *La pell freda* també hi podeu trobar moltes comparacions i metàfores. Informeu-vos primer sobre aquests recursos literaris i, després, relacioneu la primera part de la comparació amb la segona. Tingueu en compte que estan desordenades:

<i>Elements principals</i>	<i>Elements amb què són comparats</i>
1. La neu imposava silenci,	A. eren illes voltades de vermell intens.
2. Va gemegar alguna cosa i va caure a la sorra	B. com un paisatge rere l'últim turó.
3. La pell lliscava	C. com si la cobrís una capa d'oli.
4. De vegades, la compassió se'ns apareix	D. com un ninot desmanegat.
5. Les ninetes blaves (dels ulls)	E. com la batuta d'un director d'orquestra.

4. L'autor utilitza el llenguatge científic en alguns capítols de la novel·la per recordar-nos que el narrador és un home amb estudis. Per exemple, a la pàgina 136, explica la situació de l'illot tot fent-ne una descripció científica. Llegiu-la des d'*En qualitat d'oficial atmosfèric* fins a *Musculatura de marbre, una pell tibada i amb deliciosos vernissos de verd salamandra*. Comenteu aquests fragment del text amb el professorat de ciències experimentals i després ompliu la fitxa següent amb les definicions de la terminologia exposada:

Oficial atmosfèric:

.....

Regió marítima:

.....

Corrents calents:

.....

Anticongelants:

.....

Capes de greix:

.....

5. El narrador també descriu l'Aneris científicament (p. 134-135): *Quan em miro la mascota, de vegades, em vénen esgarrifances. D'una observació succinta se'n desprèn que és quadrumana, termostàtica, daltònica, biliosa i abúlica. Però té formes tan antropomòrfiques, maneres tan humanes, que calen autèntics esforços per resistir a la temptació d'establir-hi diàlegs.* Busqueu els mots subratllats en un diccionari i resumiu-ne la definició.

6. L'oposició o dissemblança de termes o de qualitats es fan presents al llarg de la novel·la. Aquests sentits oposats o contraris en terminologia literària s'anomenen *antònims*. Col·loqueu en els espais en blanc del text següent aquests mots: *adversitat, amor, bellesa, derrotes, enemistat, èxit, fraternitat, morir, mort, odi, tristos, viscut i viure.*

A qualsevol lloc, un home de la meva edat i relativa experiència ha conegut l'_____ i ha conegut l'_____. Ha viscut dies _____ i ha viscut fragments de _____. Ha conegut l'_____, la _____ i l'_____. Ha conegut alguna mena d'_____ i moltes _____. [...] milions d'homes han _____ i han _____, _____ i _____, sense descobrir el ser que amaga [...]

7. Dins de la novel·la hi ha dos mots clau formats a partir d'una paraula que permet els dos sentits de lectura: *citauca* i *Aneris*.

- a) Capgireu aquestes dues paraules i escriviu el mot que en resulta (com va fer Salvador Espriu en convertir *Arenys* en *Sinera*). Expliqueu, també, si els mots resultants tenen relació semàntica amb els personatges.

C	I	T	A	U	C	A
---	---	---	---	---	---	---

--	--	--	--	--	--	--

(amb alternança ortogràfica)

A	N	E	R	I	S
---	---	---	---	---	---

--	--	--	--	--	--	--

- b) Penseu una definició per a *citauca* i poseu-la en comú a l'aula.
- c) Aquest joc de paraules, que s'anomena *bifront*, no és un recurs habitual en la novel·la. No obstant això, us proposem que penseu cinc paraules que apareguin en el diccionari i que tinguin significat llegides d'esquerra a dreta i de dreta a esquerra.
- d) Trobem un altre joc en el nom d'un altre personatge, *Batís Caffó*. Busqueu el mot a què fa referència i definiu-lo.
- e) L'últim dels personatges que arriba a l'illa defineix els monstres com a *tauromes*. Aquest és un mot que no trobareu en el diccionari. Inventeu-vos una definició a partir de l'explicació de la novel·la.

8. El llenguatge militar és present en alguns capítols de la novel·la. Llegiu el fragment des d'*Aquí s'acaben les iniciatives d'en Batís* (p. 184) fins a *Avui es faran molts orfes* (p. 186). Ordeneu els mots bel·licistes segons si tenen el significat d'estratègia militar o de material bèl·lic: *fronts, cartutxos, alinear, bombes de mà, metxa, detonants, seguretat, dinamita, principal poder explosiu, munició, defensa, detonador, sacs amb sorra, barricada i metralla*.

- Estratègia militar:
-
- Material bèl·lic:
-

9. Les descripcions del temps són descrites amb força sentiments. No són simples descripcions físiques, el llenguatge amaga l'estat d'ànim del narrador. Llegiu els fragments següents i relacioneu-los amb cadascun dels elements climatològics proposats: *raig de color taronja i violeta; era una influència benigna; em dedicava una òpera de llums; l'apreciava perquè la fredor actualitzava les meves sensibilitats; imposava silencis; focs d'artifici, i llampecs de sofre i destrals d'or*.

- Fred:
-
- Cel:
-
- Neu:
-
- Posta de sol:
-

BIBLIOGRAFIA

1. Llibres de ficció

- AADD. *Somni de sang. Antologia del conte de terror*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1992. (L'Esparver llegir; 35)
- CONRAD, J. *El cor de les tenebres*. Barcelona: Laertes-Els llibres de Glauco, 1985. (L'Arcà; 11)
- DEFOE, D. *Robinson Crusoe*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1982. (L'Esparver; 19)
- GOLDING, W. *Senyor de les mosques*. Barcelona: Edicions 62, 1984.
- KIPLING, R. *L'estigma de la bèstia*. Barcelona: Laertes-Els llibres de Glauco, 1987. (L'Arcà; 30)
- LOVECRAFT, H.P. *L'Ombra sobre Innsmouth*. Barcelona: Laertes-Els llibres de Glauco, 1987. (L'Arcà, 33)
- POE, E.A. *Les aventures d'Arthur Gordon Pym*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1981. (L'Esparver; 8)
- SÁNCHEZ PIÑOL, A. *La pell freda*. Edicions La Campana, 2002. (Tot de ficció; 28)
- STEVENSON, R.L. *L'estranya història del Dr. Jekyll i Mr. Hyde*. Barcelona: Laertes-Els llibres de Glauco, 1988. (L'Arcà; 36)

2. Llibres de no ficció

- AIATS, J. [et al.] *Benvingut/da al club de la sida i altres rumors d'actualitat*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2002. (Temes d'etnologia de Catalunya; 5)
- BARLEY, N. *L'antropòleg innocent*. Barcelona: Edicions 62, 2004. (No ficció; 27)
- SÁNCHEZ PIÑOL, A. *Pallassos i monstres*. Barcelona: Edicions La Campana, 2000.

3. Articles sobre *La pell freda* i el seu autor

- AMELA, V.-M. «El miedo es el motor del mundo». *La Vanguardia* [Barcelona] (6-7-2004), p. 80.
- CAMACHO GRAU, J.J. «Els intocables. Lovecraft». *Diari Avui. Cultura* [Barcelona] (15-5-2003), p. IX.
- GISPERT-SAUÏCH, M. «El mite del salvatge». *Avui* [Barcelona] (8-4-2004), p. XVIII.
- HORTA, G. «Intensitat, freqüència i direcció de l'esperança». *Avui. Cultura* [Barcelona] (8-5-2003), p. IX.
- MORÉN ALEGRET, H. «Entrevista: Albert Sánchez Piñol, narrador i antropòleg». *Avui. Cultura* [Barcelona] (31-10-2002), p. VIII i IX.
- SERRA, M. «La utilitat dels bifronts». *Avui. Cultura* [Barcelona] (27-11-2003), p. VIII.

SOTORRA, A. «Amb la pell freda sota el braç». *Avui. Cultura* [Barcelona] (4-3-2004), p. XVII.

VILA, E. «Albert Sánchez Piñol publica 'La pell freda'». *Avui* [Barcelona] (27-1-2003), p. 56.

4. Bibliografia sobre didàctica

ARITZETA, M. *Diccionari de termes literaris*. Barcelona: Edicions 62, 1996. (El Cangur; 202)

CERDÀ M. i PUIG M. *La por*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament, 2001 (El gust per la lectura 2000-2001)

COLOMER, T. *La formació del lector literari*. Barcelona: Editorial Barcanova, 1998.

FERRER, A. [et al.] *Cinema i filosofia. Com ensenyar filosofia amb l'ajut del cinema*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1995. (L'Esparver Llegir; 62)

LATORRE, J.M. *El cine fantástico*. Barcelona: Publicaciones Fabregat, 1987. (Dirigido por; 5)

ORIOI I DAUDER, J.A.; ORIOI I GIRALT, J. *Diccionari de figures retòriques*. Barcelona: Llibres de l'índex, 1995.

SERRA, M. *Verbalia.com*. Barcelona: Editorial Empúries, 2002. (Biblioteca Universal; 165)

5. Webs d'interès

Entrevista: "La pell freda és un malson"

<http://www.llull.com/llull/revista/entrevista.jsp?edicion=&publicadas=true&id=200403030005&xsl=/docs/plantillas/revista/noticia.xsl>

Romero, A. "Aquesta illa on viu l'home"

<http://www.uv.es/caracters/textos/n26/annaromero26.htm>

Apocalipsis Now:

<http://www.udl.es/usuarios/x4088888/fauv.htm>

<http://www.fotograma.com/notas/reviews/2229.shtml>

La condició humana:

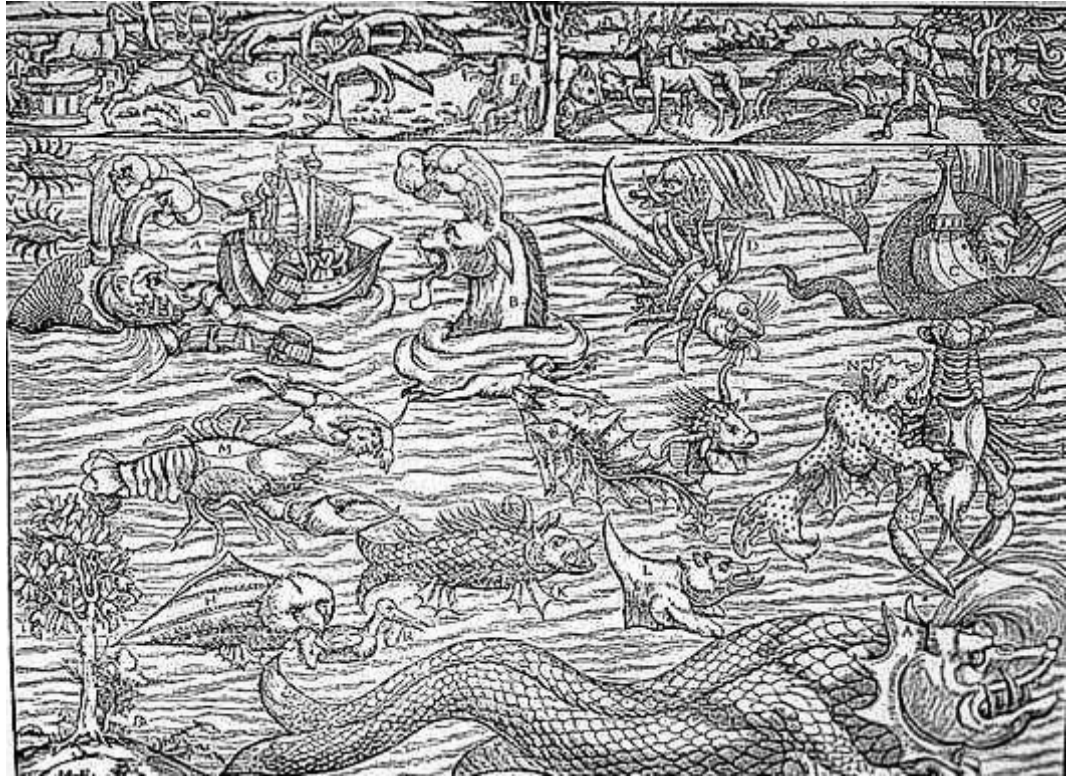
<http://www.barcelona2004.org/cat/eventos/exposiciones/ficha.cfm?IdEvento=108>

L'origen de l'home llop, la mòmia, King Kong, l'home invisible i el monstre de Frankenstein:

<http://cine.hispavista.com/Iconos/Elhombrelobo/indice>

Exposició el salvatge europeu:

<http://www.cccb.org/cat/activ/expos/2004/baix26.htm>

ANNEXOS

ANNEX 1: EL MITE DEL SALVATGE

L'exposició *El salvatge europeu* traça un recorregut iconogràfic de la idea del salvatge europeu amb 120 obres, entre pintures, escultures, fotografia, arts decoratives, llibres, còmics, vídeo i fragments de pel·lícules, en un acte de consciència que cerca veure l'altra cara de la civilització. Salvatge no deixa de ser una etiqueta on caben moltes accepcions i on s'encasella el que és desconegut i temut, que s'usa per a l'exclusió i domini de l'altre. Comissariada per Roger Bartra, antropòleg mexicà de família catalana, i Pilar Pedraza, la mostra recull la tensió constant i irresolta entre civilització i natura, polaritzada en l'home i la bèstia, fent un recorregut per com s'entén i s'incorpora la part salvatge en les diferents èpoques.

El concepte de salvatge, *agrius*, és d'origen grec i al·ludeix als que no formen part de la *polis*, éssers primitius bestials, perillosos, que no acaten les normes de la civilització. Però el salvatge grec, mig humà, mig animal i emparentat amb els déus, es diferencia del bàrbar perquè no té afany de conquesta. El mite del salvatge, visible en un ampli ventall que va de la representació grecollatina a l'època actual, admet múltiples versions i matisos: els éssers mítics semi-bestials, l'*homo sylvestris* medieval i del Renaixement; el salvatge domesticat, com il·lustra l'esplèndid tapís anònim de Basilea del 1460; el salvatge religiós, el bon salvatge, els éssers deformes i malalts, la dona salvatge, el salvatge interior i el salvatge mediàtic del segle XX, que no és sinó la història de la projecció dels fantasmes interns occidentals.

La mitologia grecoromana està poblada d'éssers fantàstics i dionisiacs: sàtirs, centaures, amazones, cíclops, silens (posseïdors de secrets importants), faunes romans, mènades o bacants, sirenes, esfinxs, harpies, estriges i el minotaure (que en la versió de Watts del 1885 esdevé una potent imatge del desig). Més tard, el cristianisme incorpora el mite en una versió penitent i austera que percaça la comunicació directa amb Déu, amb sants i eremites que viuen al desert. I de totes dues versions es configura la imatge de l'*homo sylvestris*, personatge pelut que vivia com un animal que, cap a finals de l'Edat Mitjana i Renaixement es transformaria en una figura tranquil·la i que du una vida familiar, com il·lustra la seqüència de dos gravats de Dürer i la pintura d'Altdorfer. Sorpren el gravat *El Papa com a home salvatge*, de M. Lorch (1545), *homo sylvestris* amb trets diabòlics, que il·lustra un text de M. Luter.

I d'aquest es passa (segles XVI i XVIII) al salvatge idealitzat, una figura idíl·lica, no corrompuda per la civilització, que viu en harmonia amb la natura (idea del noble salvatge o l'home natural de Rousseau, en contraposició a Hobbes). Al Barroc i segle XIX es desperta la curiositat pels éssers anòmals, estranys i/o malalts (nens salvatges, monstres –Frankenstein–, homes i dones peluts o malalts d'hipertricosi, les dones barbudes, l'home elefant..., que deixen de ser objecte de la ciència per ser exhibits com objectes de luxe en corts, fires, circs i museus, com denota la moda dels *freaks shows* als EUA, o l'invent dels *geeks*, exhibicions de salvatges falsos o artificials. Les pintures negres de Goya o els escrits pessimistes de Swift adopten monstres i salvatges com a crítica a la societat corrupta de l'època.

També la dona, més emparentada a la natura i per tant a les forces salvatges, segons el pensament misogin que va de l'Edat Mitjana fins al segle XX, és representada com a bruixa, en escenes de sàbat o en la joia fílmica *Håxan*, de Christensen, sobre la història de la bruixeria; com a paradigma de la histèria, mitjançant les fotografies de malaltes del Dr. Charcot; com a *femme fatale*, la seductora satànica, en les versions del mite de Circe i Salomé de Gustave Moureau i els gravats eròtics *Les Satàniques*, de F. Rops. I en l'època moderna, gràcies als avanços de la ciència, la psicoanàlisi o l'antropologia es descobreix el salvatge interior, l'inconscient o part obscura per integrar, d'aquí les narracions de personatges amb doble vida, figures reals (com els aristòcrates Vlad Dracul i Erzébet Bathory) o inventades, tota la literatura que explora aquest tema, per una banda, però també el mite de Tarzan, un invent americà del capitalisme del segle XX que recrea el mite del salvatge en una versió amable i colonialista que tindrà gran repercussió, amb múltiples versions, i derivarà en tota una forna de superherois (Conan, Superman, Spiderman...), que tenen trets animals i operen en contextos hipermoderns, de ciència-ficció. Però el segle XX també incorpora el salvatge truculent, en els morts vivents (zombis), figures mutants i perverses.

Montse Gispert-Saüch, «El mite del salvatge», *Avui*, 8 d'abril de 2004

ANNEX 2: ENTREVISTA: ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL, NARRADOR I ANTROPÒLEG

"Quan canvia la nostra mirada de l'altre, s'esvaeixen les tenebres"

El 24 d'octubre passat va arribar a les llibreries una novetat editorial de La Campana, 'La pell freda', la primera novel·la del narrador i assagista Albert Sánchez Piñol. Mentre a l'anterior llibre, l'assaig 'Pallassos i monstres', l'autor ens descobria monstres reals a través de l'estudi de vuit dictadors africans, a 'La pell freda' ens mostra, a través d'una ficció èpica, com l'enemic no és una bèstia.

"Sempre he pensat que l'antropologia té una sèrie de vessants narratives enormes i que estan molt poc aprofitades"

H.M.A. *La pell freda del títol –que es pot aplicar als pocs personatges, a l'ambient...– sembla coincidir amb un punt de vista comú. ¿És volguda aquesta mirada distant, sense sentimentalismes?*

A.S.P. És que hi ha molta novel·leta fava en català... Hi ha aquesta cosa bleda en què es confonen els sentiments amb la sensibleria. Realment la meua és una altra opció. El títol escau molt bé a la novel·la. Per tot. Des de la coberta i el disseny, que em sembla molt ben trobat per La Campana, a tot el contingut del llibre. No sols en la pell freda de la bestiola femella, sinó en tota l'atmosfera que es crea a l'illa de l'Atlàntic Sud, en el desenvolupament i en la resolució. Seria inimaginable que una història com aquesta passés en una illa tropical. I al principi, dins de la concepció prèvia de la novel·la, m'hauria anat molt bé per a moltes coses, però no tocava. Aquí hi ha una certa fredor de les relacions humanes que s'estableixen i, encara et diria més, totes les que impliquen calidesa fracassen. Les úniques relacions humanes que prosperen són les que estan basades en solidaritats bèl·liques.

H.M.A. *Enguany ha fet cent anys de la publicació de la novel·la de Conrad 'En el cor de les tenebres', clar referent en la seva primera novel·la. I en el final del seu anterior assaig, 'Pallassos i monstres', ens deia: "L'autèntic drama no habita en el cor de les tenebres, sinó en les tenebres del cor". Com fa el salt de l'assaig a la novel·la?*

A.S.P. Carai, molt hàbil! Una bona manera de lligar-los tots dos, el final d'un amb el principi de l'altre. Perquè realment del que parla *La pell freda* és d'una història una mica inversa a la de Conrad. El seu protagonista va a buscar les tenebres fent un viatge, en canvi l'home de *La pell freda* està estàtic, són les tenebres les que vénen a ell. Tota la reflexió que hi ha en el meu llibre és què són les tenebres realment; i sobre això es va articulant la novel·la. A mesura que va avançant l'acció es veu que les tenebres no estan fora del far sinó que són a dins. Les tenebres que hi ha respecte a l'altre és a la mirada que li dediquem. Quan canvia la nostra mirada de l'altre canvia el paisatge i possiblement s'esvaeixin totes les tenebres. Una altra cosa són els conflictes que fan avançar tot això. Però em sembla molt bé que hagis trobat que el final de *Pallassos i monstres*, que és un assaig totalment verídic encara que sembli ficció, s'encavalca perfectament amb l'inici de la tesi narrativa que defensa la novel·la.

H.M.A. *Quin ha estat el procés d'escriptura, de l'assaig a la novel·la?*

A.S.P. S'encavalca una mica, però bàsicament vaig acabar *Pallassos i monstres* i vaig començar tot l'esquema narratiu de *La pell freda*. Des del primer moment volia defensar aquesta idea que dèiem. A la contraportada del llibre es fa una referència a Lovecraft, Stevenson i Conrad. Realment gira molt al voltant d'aquests universos que es van barrejant, des d'una altra perspectiva, això sí.

H.M.A. *Però a l'obra s'entreveu clarament la seva faceta com a antropòleg...*

A.S.P. Jo tenia uns quants precedents al cap, com dius, amb una certa vessant antropològica. Una de les poques coses que fa l'antropologia és mirar l'altre i dedicar-li una mirada diferent. Això m'interessava. Sempre he pensat que l'antropologia té una sèrie de vessants narratives enormes i que estan molt poc aprofitades. És una manera de veure el món i, per tant, tu pots construir allò que vulguis. I això sense renunciar a un perfil narratiu molt clàssic. Aquesta història és d'una senzillesa i d'una sobrietat extraordinàries. Perquè és totalment estàtica. Només surt un personatge i mig. I d'això en surten tres-centes pàgines, i amb ganes que em vaig quedar d'escriure'n més! Vull dir que és tot molt senzill, si tens uns bons referents, pots trobar uns arguments que accedeixen a qualsevol marc narratiu.

"M'agradaria que es tingués present que l'enemic no és una bèstia i que en realitat mai lluitem pel que diem que lluitem"

H.M.A. *Aleshores, com a documentació, ha fet servir bàsicament el seu 'background'?*

A.S.P. Només hi ha una petita part en què em vaig documentar, a la introducció de la història. El protagonista és un activista de l'IRA, hi ha un referent històric i no volia espifiar-la. Però tant la Irlanda on va a parar aquest home, com l'illa on va a parar el protagonista no són llocs geogràfics, sinó metafòrics. L'important és el conflicte que t'expliquen o porten damunt els personatges. És una novel·la molt circular. El drama de l'home és que ell veu la realitat del que està passant al far, però no pot defugir-la i acaba reproduint els esquemes del principi. Per això et deia que hi ha un personatge i mig. El que m'interessava molt, sobretot en els primers capítols, era crear una atmosfera. I aquesta de vegades es pot crear amb referents molt senzills, que no et parlen tant d'una documentació molt exhaustiva com de crear, artificialment, una atmosfera perquè el lector se situï. Una novel·la no tracta de la veritat, però ha de ser creïble. Tots tenim al cap una ambientació, es tracta que s'activi en el lector, és ell qui va a la història.

H.M.A. *¿Les cròniques d'exploradors africanistes l'han ajudat en l'èpica de la novel·la?*

A.S.P. Aquella època m'encanta. Va ser l'últim moment en què hi havia mons per descobrir. Jo això aquí no ho podia posar perquè la descoberta no és geogràfica, però continua havent-hi un espai buit, que està més enllà, que és el mar. És un lloc inassolible, només hi ha un moment en què els personatges hi van. I, d'això que deies, sí, és una novel·la èpica, les coses passen per fora, no passen per dins; hi ha batalletes perquè toca. Si la tesi narrativa última és que l'enemic no és una bèstia, ha de semblar-ho. Tot això s'encavalca molt amb un rotllo molt contemporani nostre, que és la concepció de l'enemic. Quan estava amb la concepció d'aquesta novel·la, em va impressionar molt una primera pàgina de *La Vanguardia* que deia "*Zarpazo de ETA*". El que t'està dient és que no són persones, que són bèsties. I això té una lògica política molt perversa i és que les bèsties són irracionals i il·lògiques, i no pots establir diàlegs amb elles perquè no pots establir diàlegs amb un animal. Per molt que estiguem afectats per un conflicte armat, això és inacceptable. I altra vegada m'entra aquí la faceta d'antropòleg. L'antropologia ha fet un viatge geogràfic de cent anys, ha anat al centre del Congo, ha anat a Sibèria, a Austràlia, a Indonèsia, i els salvatges d'allà han demostrat que no ho són, que no són il·lògics, que es pot tenir un diàleg coherent i entendre com entenen el món. I quan ja creïem que estava acceptat, resulta que no, que els zulus són a Euskadi, que no es poden entendre amb ningú més i que són unes bèsties. Doncs no, i això s'ha de trencar. Perquè si no hi ha un diàleg amb l'enemic, com establiràs la pau?

H.M.A. *Quan el protagonista ha hagut de desfer-se del seu tresor de llibres (ple de cultura humanística), per què agafa 'La branca daurada' de Frazer com a leitmotiv de la novel·la?*

A.S.P. Això és un ullet que es fa al lector. *La branca daurada* és un llibre d'antropologia fonamental. Aquest llibre t'explica com són els altres. És un llibre de referència de principi del segle XX, per això el poso. I, de manera subterrània, és un homenatge a Joseph

Conrad i a *Apocalypse Now*, de Ford Coppola. Perquè si t'hi fixes a la pel·lícula és un llibre que surt darrere Marlon Brando. Em feia gràcia posar-ho.

H.M.A. *Per què ha triat un protagonista irlandès i un antagonista alemany?*

A.S.P. Hi ha vegades que construeixes coses perquè hi ha una sèrie de significats forts o lleus que es poden comunicar. Que el protagonista sigui irlandès em va molt bé. A la construcció prèvia de la novel·la havia pensat que fos català, que hagués acabat desencisat de com va anar a Cuba..., però era massa embolicat. I fer-lo irlandès tenia els seus riscos, però em vaig quedar amb aquest –passant per damunt la seva biografia–, està decebut per una causa i així se'n va allà. L'altre és alemany per una qüestió fins i tot fonètica. Com parla, com actua, pots fer que aquell home sigui més distant, més bruscat. I, a més, ell no diu que és alemany, diu que és austríac. És un personatge que està en les tenebres, en el sentit que té poca llum damunt i no l'identifiques gaire. I ja m'anava bé així.

[...]

H.M.A. *De quina manera vol interpel·lar el lector?*

A.S.P. A mi m'agradaria que es tingués present la tesi que l'enemic no és una bèstia. I després n'hi ha una altra que està una mica més amagada però també és molt present: que en realitat mai lluitem pel que diem que lluitem. Les societats humanes i els individus ens muntem grans ideals. Per defensar la sobirania nacional, la gent va a les guerres, hi va! Però en realitat estem lluitant per coses molt més primàries, més properes. Molt sovint és la família, la gent més propera a tu. L'illa és la metàfora de la pàtria. Ella és allò que no es toca; tots tenim a dins un nucli dur, les nostres conviccions. La gent és visceral en algunes coses, com les banderes o les fronteres, i no entris en raons.

Helena Morén Alegret, «Entrevista: Albert Sánchez Piñol, narrador i antropòleg», *Avui*, 30 d'octubre de 2002

ANNEX 3: ALERTA, QUE ARRIBEN ELS MONSTRES!

Dues persones en una illa deserta, envoltades de monstres marins. És la guerra. I la novel·la catalana que està triomfant aquest 2003.

Hi ha novel·les que triomfen gràcies a grans promocions i altres que ho fan, més lentament, a través del boca orella. *La pell freda* (Edicions La Campana) és una de les segones. Mireu si ho ha arribat a fer a poc a poc, que fa gairebé un any que va sortir la novel·la i encara apareix entre els llibres més venuts. Ja va per la 6a edició en català (12.000 llibres impresos) i la 2a en castellà. A més, va ser finalista del premi Llibreter 2003.

És un llibre apassionant, de lectura fàcil: en pocs dies l'haureu devorat. Però no es queda aquí, perquè té altres línies de lectura i interpretació més que la pura història d'acció que passa a l'illa. El plantejament ja és interessant: un home que arriba a una illa deserta fugint d'un passat problemàtic i s'hi troba un habitant, que està una mica tarat. No estan sols, però, perquè l'illa l'assetgen unes criatures marines que no semblen estar gaire d'acord amb la seva presència a l'illa.

Curiosament el dia que vam quedar amb el seu autor, Francesc Sánchez Piñol, per parlar de la novel·la, va coincidir amb el seu primer número 1 a les llistes de vendes de llibres de ficció en català. Més de 10 mesos després que es publicqués. En un bar del carrer Sitges de Barcelona, amb un tallat encara fumejant, vam començar la conversa per aquí, sorpresos d'aquest èxit tardà.

Com t'expliques que gairebé un any després de publicar la novel·la sigui número 1?

"Realment és difícil d'explicar que sigui ara el número 1. Qui menys ho pot dir és l'autor: sóc l'únic que no ha comprat el llibre! Potser és perquè és una novel·la que té un espectre de públic molt ampli. És una novel·la d'aventures, de terror, d'amor i una novel·la on la presència de l'alteritat, de l'altre, és molt present. Ofereix molts registres. És un llibre que vam cuidar amb molt *mimo* abans de publicar-lo, tant la portada com el títol. Però tot això depèn en última instància del boca orella, que és el que funciona, i això és un secret que ningú sap com va".

Pel que tenim entès es publicarà a molts idiomes i va a lligar bastants traduccions a altres països a la Fira de Frankfurt...

"Va anar molt bé, però encara estan acabant de tancar els contractes. És una barbaritat: abans d'anar a Frankfurt ja teníem lligada la publicació en anglès, francès i alemany, i a més les tres són editorials molt bones. És interessant que a part de traduir-lo sigui una editorial amb un cert prestigi i les tres ho són molt. A part d'aquests, m'han dit que es publicarà a altres països com Dinamarca, Noruega, Suècia, Polònia, Itàlia, Holanda..."

2. Bestialitzar l'enemic

Un altre èxit del llibre és que serà utilitzat a les escoles com a llibre de lectura per batxillerat. Realment té teca per debatre'l a classe...

"El que veig és que per nanos que no llegeixen gaires novel·les els serà fàcil. Perquè és una novel·la amb només tres personatges, amb un àmbit narratiu molt acotat i amb molta acció. Crec que és un al·licient per a nois poc acostumats a llegir. Jo em vaig plantejar fer

una novel·la amb elements narratius mínims, però em vaig plantejar moure'ls amb tota l'habilitat possible. És una cosa amb més suc del que aparenta."

Tu has participat en la preparació del material pedagògic que ha fet l'editorial?

"Jo hi he aportat alguna cosa, tot i que no és la meva feina, perquè no hi entenc de nanos. Qualsevol cosa que es faci sobre el tema segur que fa referència a tres o quatre coses fonamentals. És una novel·la, que de manera molt simbòlica tot i que amb molt ritme narratiu, et parla de la guerra i de les relacions amb l'altre. I de quins són els conflictes reals que implica una guerra. Hi ha tres visions del conflicte al llibre i això es pot posar a debat i enriquir una classe. N'hi ha un que diu que la guerra és a fora, després el protagonista, que s'adona que el conflicte està amb el seu teòric aliat i més tard s'adona que el veritable conflicte està dins de cadascú. És una dissecció de com s'ha de bestialitzar l'enemic per aconseguir fer-li una guerra."

Un dels temes del llibre, la bestialització de l'enemic, el negar-li la capacitat de diàleg, el vas escriure amb algun referent concret al cap? En aquest sentit tenim, últimament, els problemes amb l'Iraq, o més a prop, al País Basc...

"Jo volia donar-li una visió molt global, molt genèrica. Però tenia present que en aquella època hi havia les eleccions al Parlament Basc i allò era una cosa extrema, tot i que tampoc volia que ho condicionés. Poc temps abans era a Portugal i la visió que hi havia era totalment diferent. A les llibreries tenien llibres escrits per partidaris d'ETA. Això seria inimaginable veure-ho aquí! Però és una cosa secundària respecte a *La pell freda*, jo el que volia fer era una novel·la. Tot i que hi ha gent de tot: un lector em deia ¿l'Aneris aquesta ja sé qui és, és el PNB!"

3. "El gènere de terror és molt difícil"

Parlant de l'Aneris i aquests éssers marins, els citauques... Com els vas idear?

"No els vaig fer inspirant-me en res. Però jo vaig fer antropologia, i a les classes m'avorria i m'inventava una ètnia. I ara sóc el màxim especialista mundial en citauques, el que en sap més! Però en principi això havia de ser un relat curt i aquestes criatures no havien de tenir tanta importància, però després va donar per molt més".

I com va anar aquest estirament del relat?

"Per enriquir la novel·la jo tenia una estructura prèvia on l'argument no era el que apareix, qui l'explica és un personatge secundari en realitat. L'autèntica història és la dels citauca, què fa l'Aneris a l'illa, per què fuig dels seus congèneres i quina és la relació amb la seva societat. Però em vaig adonar que això era difícil, donar veu de començament als citauca i que seria millor donar-li veu a un personatge secundari que només té una visió parcial del que passa allà. Això ho enriqueix i li aporta aquestes tenebres."

Ets un lector habitual de novel·les de terror?

"El gènere del terror el respecto moltíssim perquè és molt difícil. La immensa majoria d'obres de terror que tenim al cap són clàssics. Una obra de terror o és un clàssic o és risible. Ens ha passat a tots. Jo quan era adolescent anava a veure pel·lis de terror al cine amb els col·legues i rèiem com bojos. És molt fàcil fer-ho malament. Aquí l'autèntic terror és la mirada que li dediques a l'altre".

En concret, t'agraden els autors amb qui et comparen a les ressenyes del teu llibre, com Lovecraft o Edgar Allan Poe?

"Curiosament a la coberta es recomana Lovecraft, però ell sempre fa el mateix i amb una recepta molt similar. Hi ha una cosa que Borges deia de Lovecraft, i és que ensenya el monstre i això és fatal. L'autèntic terror és el que ens causem nosaltres mateixos i això ho sap qualsevol guionista. Ara que ho penso, Lovecraft tenia una història d'éssers amfibis que passava a Nova Anglaterra. Poe m'agrada molt, però té un problema. En el seu moment va ser un innovador, però la capacitat de sorpresa que té s'esgota. El que m'agrada és Stephen King, tot i que té les seves coses. Recordo un llibre seu que vaig llegir d'una noia que va caminant pel bosc i ensopega amb una cosa i cada dia la va desenterrant una mica. Acaba trobant una nau extraterrestre d'una milla, que fa 10.000 anys que està enterrada i això fa durar la novel·la moltíssimes pàgines. I et té amb l'ai el cor tot el llibre. Això és una cosa gens menyspreable."

4. "La pell freda", la pel·lícula

Mentre llegíem *La pell freda*, ens apareixien al cap les imatges de la pel·li. Teniu ja alguna oferta per fer-la?

"La història és molt visual. Es necessitaria poc: dos bons actors i efectes especials, perquè hi ha una bona història. A més es necessiten pocs decorats perquè passa en un lloc molt definit. Sé que hi ha productores que han trucat a l'editorial, però no tinc cap mena de pressa, perquè sé que ara es publicarà als Estats Units i això crea moltes expectatives. No és per ser prepotent, però des del primer moment ja vaig pensar que podia ser una bona pel·lícula. I més amb la de coses tontes que es fan al cinema avui en dia. Si d'aquí no poden treure una cosa bona... Ara, però que ho facin bé, que perquè facin una *cutrada*...".

Sí, tampoc calen grans recursos per edificar una bona pel·lícula...

"Una pel·li de misteri i de terror que em va encantar i que només tenia dos escenaris era aquella de *Cube*. Era boníssima, tenies uns actors i dos cubs, i amb això construïen una pel·lícula. Què es van gastar per fer això?"

Acabem amb una mirada de futur... Ja estàs preparant la continuació de *La pell freda*?

"Vull fer una sèrie, amb uns elements narratius similars, però parlo d'una cosa diferent. La segona passa al Congo i les criatures vénen de sota terra. Serà una trilogia, a la tercera vindran de dalt. Aquesta hauria de ser la tercera, però com que tinc por que sigui massa mística, n'escriuré abans una de més terrenal. Però ja sé que per molt que m'hi esforci, per molt que faci, a la segona novel·la em caurà una bona clatellada. Segur. Perquè no t'ho perdonen. Però vull que la segona sigui més sofisticada a nivell narratiu. Serà la història d'una història, serà un llibre que explica com es va fer un llibre."

Estarem atents per si l'Albert és capaç de crear unes continuacions tan apassionants com *La pell freda*. Ha posat el llistó molt alt.

<http://www.3xl.net/reportatges/rep127816147.htm>

ANNEX 4: CINEMA I FILOSOFIA. EL SENYOR DE LES MOSQUES

Sinopsi

D'aquesta pel·lícula existeixen dues versions, una en blanc i negre i l'altra més moderna, en color. Tant una com l'altra reflecteixen l'argument de la novel·la de William Golding escrita el 1954 "Lord of the Flies".

El senyor de les mosques és la història d'uns nois que naufraguen i sobreviuen en una illa solitària. Tots ells són fills de bones famílies, els quals havien après a l'escola els principis bàsics de la bona educació. Però, situats en un entorn estrany, esdevenen uns perfectes salvatges, en poc temps. Tot el brillant vernís amb el qual la societat civilitzada decora els seus infants es fonda, a poc a poc, amb el contacte del sol, la por, l'aire i la soledat. Tal com passa al món dels adults quan la por fa sorgir la irracionalitat dissimulada sota un fals civisme.

El senyor de les mosques es presenta com una metàfora d'aquesta irracionalitat, que pot conduir a crear ídols falsos i ideologies absurdes. També, convida a reflexionar sobre com podria arribar a ser una societat on no existissin les normes bàsiques de convivència; i la necessitat d'establir unes lleis per a qui no les complís.

PREGUNTES

1. Quines són les normes bàsiques que estableixen els nois, al principi, per tal d'organitzar-se davant de la nova situació?
2. Quan comencen a aparèixer els problemes en el grup? Explica-ho a partir d'alguna escena de la pel·lícula.
3. Es podia haver evitat la tràgica situació del final? Com?

Podeu trobar més activitats a:

<http://www.geocities.com/ayudasymedioseducativos/moscas.htm>

ANNEX 5: VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Institut Català de la dona

http://www.gencat.es:8000/icdona/op11_a31.htm

La violència de gènere, especialment la que es produeix dins de l'àmbit de la llar, és una realitat que és present a tots els països, a totes les cultures, a tots els nivells socials i s'ha donat durant totes les èpoques històriques, tot i que, generalment, ha quedat silenciada en l'àmbit de la privacitat.

La violència contra les dones té el seu origen en un sistema de relacions de gènere que manté la preeminència dels homes sobre les dones.

La **violència de gènere** és definida per les Nacions Unides com aquells actes vers les dones i nenes que "puguin tenir com a resultat un dany o sofriment físic, sexual o psicològic per a la dona, així com les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant si es produeixen a la vida pública com a la privada".

Segons les Nacions Unides, s'entén per **violència domèstica** qualsevol acte d'agressió que té com a resultat danys o patiments físics, sexuals o psicològics incloent-hi les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de la llibertat, tant en la vida pública com en la privada i quan aquests actes són realitzats per membres de la família o persona de relació d'afectivitat anàloga.

Tipus de violència:

- **Física:** danys en el cos de la persona (bufetades, empentes, cops, pallisses, asfixies, cremades, retencions...) que poden donar com a resultats fractures, ferides, contusions, hematomes, o fins i tot la mort.
- **Psicològica:** Actes o conductes de desvaloració, humiliació, atemorització, por... (crits, vexacions, amenaces, coaccions, desqualificacions, aïllament...).
- **Sexual:** imposició d'una relació sexual contra la voluntat (agressió, abús, tocaments, inducció a la prostitució...).

L'article 15 de la Constitució espanyola garanteix el dret fonamental a la integritat física i moral.

Els maltractaments físics o psíquics estan tipificats com a delictes de lesions.

ANNEX 6: PER UN MÓN MÉS IGUAL

▪ L'ESCOLA AL FÒRUM

El programa "L'escola al Fòrum", coordinat per la pedagoga Marta Mata, va dirigit a infants i joves d'entre 3 i 18 anys, i als seus mestres i familiars, per sensibilitzar el col·lectiu escolar en la responsabilitat vers la societat globalitzada del futur, instar-lo a prendre una posició cap a aquest desafiament, convidar-lo a reflexionar sobre els **valors** i els **tres eixos temàtics** del Fòrum –el desenvolupament sostenible, la diversitat cultural i les condicions de la pau– implicar-lo activament en la recerca de respostes i promoure la participació en l'esdeveniment del 2004 mitjançant la presentació de propostes que responguin al lema: **El món on ens agrada viure.**

<http://www.barcelona2004.org/cat/participa/forum/entidades/escuelas/>

▪ LES AVENTURES DE L'ONA

L'Ona és una apassionada de la seva professió de periodista i la utilitza per a canviar la realitat que l'envolta. Com el Fòrum 2004, els seus reportatges es centren en tres temes: la diversitat cultural, el desenvolupament sostenible i la cultura de la pau.

L'Ona necessita la teva ajuda per escriure els seus articles. Hauràs d'investigar i superar les proves necessàries per contrastar la informació i redactar els seus reportatges. Vols ajudar-la? Entra en cada una de les aventures i aconsegueix resoldre el cas i així publicar la notícia en el diari El Fòrum.

Si passes les proves, resols els enigmes que es plantegen en la investigació... et convertiràs en periodista i podràs escriure el titular de la notícia, aconseguint sensibilitzar i conscienciar a la societat en temes de diversitat cultural, el desenvolupament sostenible i la cultura de la pau. T'hi atreueixes?

Entra en aquesta aventura i reflexiona sobre la teva actitud davant dels conflictes!

Ajuda l'Ona a escriure el titular de cada una de les notícies publicades al diari El Fòrum i sigues també tu un periodista sensibilitzat amb el món que t'envolta!

<http://www.ravalnet.org/joc/index2.htm>

▪ NÀUFRAGS (MÉS IGUALS QUE DIFERENTS)

Una **cultura** té molts components i moltes manifestacions (aliments, vestits, llenguatge, música, art, religions, costums). Els/les alumnes participaran en la presa de decisions per a la construcció d'una nova cultura en un nou país imaginari. Tu i els teus companys i companyes, juntament amb un grup de joves de diversos països, heu arribat a una illa deshabitada i heu d'organitzar un nou model de societat. Heu de tenir en compte l'entorn físic, els recursos assequibles, el clima i altres característiques de l'ecosistema.

ANNEX 7: SOLUCIONARI

I. LA POR ÉS EL QUE MOU EL MÓN

1. La por: significat

1.

POR (ant. *paor*). *f.* || 1. Torbament de l'ànim davant un perill real o imaginari; cast. *miedo*. Qui a caritat, no a paor for de Déu, Hom. Org. 2. No aiats paor, doc. a. 1250 (Pujol Docs.). No deu hom aver tan gran paor dels prínceps terrenals com de vós, Llull Cont. 146, 11. Perquè lo ocell no prenga glay ne pahor de la cara del hom, Anim. caçar 42 vo. Tot quant Amor e Por me pogren noure, Ausiàs March, xcii. No pense vostra senyoria que neguna cosa nos faça por, Villena Vita Chr., c. 214. La faç o cara del qui ha por és feta groga, Albert G., Ques. 34. De por i esgarrifances fent lo darrer badall, Atlàntida iii. Aquelles mates, entre les quals les miques de neu li semblaven ulls que el miessin, li feien por, Massó Croq. 151. || 2. Apreció que algú té que s'esdevingui una cosa contrària; cast. *miedo*. Hauien paor que algun uil hom no'ls mogués barayla, Jaume I, Cròn. 33. Per massa parlar-ne tinch por que no puda, Proc. olives 580. Potser tens por que se't torni rabiosa, Vilanova Obres, xi, 113. Com que no m'havia calçat les botes per por de fer soroll, Ruyra Parada 17. a) dial., Apreció que algú té que s'esdevingui una cosa, sia dolenta, sia indiferent o bona (Mall.). «Tinc por que no plogui»: em sembla probable que plogui. || 3. Fantasma o cosa destinada a produir temor, a espantar; cast. *fantasma*. Com el Rey va veure aquella por, aquella cara tan negra, tan ruada..., va romandre fret, Alcover Rond. i, 114. Esser lleig com una por: esser una persona molt lletja (Mall.). || 4. Fer por: esser una cosa extraordinària, sorprenent per alguna condició dolenta (val.), i per ext., per alguna qualitat molt excessiva, per la seva magnitud desorbitada, etc. (Bal.); cast. *ser de miedo*. Tenen uns caramulls de dobles de vint de carassa que fan por, Alcover Rond. i, 136. A l'horta n'hi ha uns roserars que fan por, Pous JF 74. Loc.—a) Morir-se de por, o Concagar-se de por: tenir molta por.—b) Tenir més por que un dragó, o que una oruga: esser molt poruc, tenir molta por.—c) Tenir més por que vergonya: esser ensems tímid i desvergonyit.—d) Tenir por de ses cuques: tenir por sense causa suficient (Mall., Men.). A Mallorca se sol dir *tenir por de ses cuques de Manacor*.—e) Tenir por de morir vestit: esser excessivament suspicax, prendre massa precaucions.—f) Per por de mosques, o Per por de sa por: en previsió de perills possibles (Mall.).—g) No tenir por de frares ni de grameneres: esser molt agosarat (Mall.). Refr.—a) «No tinguis por, que jo tremolo»: es diu referint-se als qui procuren donar coratge als altres estant ells en tant o més perill que aquells.—b) «Del mal que hom té por, d'aquell se mor» (Tirant, c. 97).—c) «La por guarda la vinya»: significa que no és de covards, sinó de previsors, mirar com a possibles els perills i procurar no caure hi.—d) «Quant més por té el ca, més lladra» (i en forma més antiga: «Més lladra lo ca, quant més por ha»): significa que sovint els homes obren amb coratgia mes per temor que per impuls natural d'acometre.—e) «Sa por no és res, en haver-la vista»: vol dir que hi ha moltes coses que ens semblen perilloses però que ben considerades són inofensives.—f) «A qui es mor de por, li fan la sepultura de cagallons» (Cat.); «A qui de por se mor, de merda li fan la fossa» (Val.): es diu per menyspreu als porucs.—g) «Per por de mal any, no deixis de sembrar»; «Qui per por dels ocells no sembra, no cull»; «Si per por dels pardals es deixara de sembrar, tard collirien»: significa que la temor dels perills possibles no ha d'infondre pessimisme ni aturar d'obrar.—h) «Si tens por, compra't un gos»; «Qui té por, que es compri un gos»: es diu per menyspreu als porucs.—i) «A qui té por, les mates semblen homes».—j) «De por i de fred, com més se'n té, més se n'admet»: significa que la por i el fred augmenten si no s'hi posa remei.

2.

No tinguis por, que jo tremolo.

Es diu referint-se als qui procuren donar coratge als altres estant ells en tant o més perill que aquells.

De por i de fred, com més se'n té, més se n'admet.

Significa que la por i el fred augmenten si no s'hi posa remei.

Més lladra lo ca, quant més por ha.

Significa que sovint els homes obren amb coratgia més per temor que per impuls natural d'acometre.

La por guarda la vinya.

Significa que no és de covards, sinó de previsors, mirar com a possibles els perills i procurar no caure-hi.

Si per por dels pardals es deixara de sembrar, tard collirien.

Significa que la por dels perills possibles no ha d'infondre pessimisme ni aturar d'obrar.

3. Sinònims: *ànsia, basarda, espant, fòbia, pànic, temor*. Antònims: *atreuiment, audàcia, gosadia, valentia*.

2. Terror i aventura

1.

Nom: Robert Louis Stevenson

Lloc i any de naixement: Edinburg 1850

Any de la mort: 1894

Fets més destacats de la seva vida: Emigrà a Califòrnia. Va patir una tuberculosi que va posar fi a la seva vida de ben jove. Va viatjar molt buscant salut i en va fer llibres de viatges.

Tret més destacat de la seva narrativa: En *Jekyll i Hyde*, l'esquema narratiu és bàsicament cinematogràfic. Però va escriure sobretot narrativa d'aventures.

Gèneres literaris practicats: articles periodístics, epistolari i narrativa.

Obres que va escriure: *L'illa del tresor, La fletxa negra i Dr. Jekyll i Mr. Hyde*, com a més remarcables.

Nom: Joseph Conrad

Lloc i any de naixement: Berdicev-Ucraïna 1857 (origen polonès)

Any de la mort: 1924

Fets més destacats de la seva vida: El 1886 adquirí la nacionalitat anglesa.

Tret més destacat de la seva narrativa: En les novel·les d'aventures uní les descripcions dels ambients marítims i exòtics, molts d'ells de base autobiogràfica, a un gran sentit de l'anàlisi psicològica. Trenca amb les formes de narrativa lineals de la novel·la d'aventures tradicional.

Gèneres literaris practicats: narrativa.

Obres que va escriure: *Lord Jim, Youth, El cor de les tenebres*.

Nom: Howard Phillips Lovecraft

Lloc i any de naixement: Providence 1890

Any de la mort: 1937

Fets més destacats de la seva vida: considerat un dels clàssics de la literatura de terror i precursor del gènere de ciència-ficció.

Tret més destacat de la seva narrativa: Construeix un món imaginari i distorsionat poblat de monstres.

Gèneres literaris practicats: narrativa.

Obres que va escriure: *A les muntanyes de la follia, L'ombra sobre Innsmouth*.

Nom: Edgar Allan Poe

Lloc i any de naixement: Boston 1809

Any de la mort: 1849

Fets més destacats de la seva vida: Fou cadet de l'acadèmia militar de West Point. Es diu que patia una tara mental per culpa de l'alcohol.

Tret més destacat de la seva narrativa: Deixa enrere la truculència de la novel·la gòtica i es fa present el terrible amb un estil precís i guiat per la lògica, que l'han fet el mestre del terror.

Gèneres literaris practicats: poesia, narrativa i crítica literària.

Obres que va escriure: *Les aventures d'Arthur Gordon Pym*, *Els assassinats del carrer Morgue*, i altres contes com *La caiguda de la casa Usher* i el poema *El corb*.

Nom: Rudyard Kipling

Lloc i any de naixement: Bombai 1865

Any de la mort: 1936

Fets més destacats de la seva vida: Nascut a l'Índia i premi Nobel el 1907. Tot i que conreà el vessant fantàstic se'l coneix més per la seva literatura juvenil.

Tret més destacat de la seva narrativa: Gran creador d'atmosferes i d'emocions en els seus relats que mantenen un sentit crític i irònic.

Gèneres literaris practicats: narrativa.

Obres que va escriure: *Llibre de la Jungla*, *Kim*, *Ells*, i contes com *L'estigma de la bèstia*.

2.

Robert L. Stevenson *L'estranya història del Dr. Jekyll i Mr. Hyde*

Joseph Conrad *El cor de les tenebres*

Howard Phillips Lovecraft *L'ombra sobre Innsmouth*

Edgar Allan Poe *Les aventures d'Arthur Gordon Pym*

Rudyard Kipling *L'estigma de la bèstia*

3. *L'estranya història del Dr. Jekyll i Mr. Hyde*: El Dr. Jekyll, investigador ofegat per la mediocritat i la repressió de la societat victoriana, desitja alliberar-se de les pulsions que el turmenten. El seu convenciment que tot ésser humà està format per dues persones –una que encarna el bé i una altra que fa el mal– el porta a experimentar amb la droga que separa les dues personalitats. El seu objectiu és que la part negativa de l'home pugui actuar sense remordiments i que la part virtuosa pugui gaudir de les seves actuacions sense haver de reparar cap mal. Un dia s'adorm com a Jekyll i es desperta com a Hyde, a partir d'aquell moment perdrà el control i la força de Hyde –el malvat– anirà guanyant terreny.

El cor de les tenebres: A través d'un llarg monòleg parlat, davant l'estuari del Tàmesi, el capità Marlow es mostra com un esplèndid narrador d'històries. La novel·la és una sàtira punyent dels abusos de la colonització europea en el centre d'Àfrica, però també el relat d'un viatge iniciàtic, en el qual el lector pot anar seguint Marlow mentre aquest remunta el curs del riu Congo a l'encontre de Kurtz, l'agent colonial vençut per la naturalesa i la soledat. Es tracta, en definitiva, d'un doble viatge: un a l'interior de la selva africana i al mateix temps a les zones més obscures de l'ànima humana, a la follia i a la degradació del seu revers atàvic.

L'ombra sobre Innsmouth: El personatge central fa un viatge de turisme a la recerca d'antiguitats a la mítica ciutat d'Arkham, però ocasionalment s'atura en un ruïnós i abandonat poble mariner. En aquest poble viuen els descendents del capità Obed Marsh, que segons la llegenda popular va tenir contactes amb certes bèsties dels Mars del Sud. Des d'aleshores, a causa de la mescla de sangs, segons sembla, els habitants d'Innsmouth han sofert extraordinàries metamorfosis: han adquirit una forma inhumana, meitat peixos, meitat batracis, que els fa repugnants. A mesura que el narrador va descobrint la identitat del misteriós capità Marsh se li fa cada cop més evident que ell és també un descendent de la nissaga de l'estrany capità.

L'estigma de la bèstia: Tres personatges britànics que viuen a l'Índia, de retorn cap a les seves llars, fan cap a un temple consagrat a Hanuman, el deu-mico. Un d'ells, en Fleete, profana el temple i això fa que un dels sacerdots li llanci una maledicció. L'endemà al matí tot sembla que hagi estat una anècdota, però a partir d'aquell moment en Fleete comença a actuar com si fos una

bèstia, fins i tot els cavalls li tenen pànic. Els seus amics que el veuen actuar d'aquella manera ho relacionen amb els fets del Temple. En Fleete empitjora i cau en èxtasi. La diagnosi mèdica és fatalista, però de sobte arriba un leprós que li traurà el mal esperit de dintre.

2.1. L'aventura cap al desconegut

1. a)

Text 1	paorós panorama sota la lluna Em vaig quedar aterrit davant la bestial deformació de les seves cares em vaig sentir traspasat pel terror.
Text 2	Tot allò era horrorós Tenia un aspecte ben demoníac
Text 3	tenia al cap una aclaparadora sensació de tragèdia suava de l'angoixa que el dominava
Text 4	una de les onades més espaventoses
Text 5	Vaig caure de genolls

1. b)

Text 1	Panorama sota la lluna (nit)
Text 2	La nit era molt clara; un espai blau fosc, centellejant per la rosada i la llum de les estrelles
Text 3	Feia una nit salvatge i freda, pròpia del mes de març, amb una lluna pàl·lida, ajaguda d'esquenes com si el vent l'hagués tombat enmig d'unes restes de núvol diàfanos i fibrosos
Text 4	A mitja nit havíem embarcat molta aigua
Text 5	Tercera nit en blanc va ploure a bots i barrals. Trons i llampecs

1. c)

Text 1: Protegit per les ombres va continuar corrent fins arribar sa i estalvi a les llòbregues ruïnes de Bank Street.

Text 2: Passen desapercebuts sense fer soroll.

Text 3: El Dr. Jekyll es troba tancat dins del seu laboratori convertit en Mr. Hyde i els seus criats i majordom desconfien que no hi hagi algun estrany i que hagi assassinat el Dr. Jekyll.

Text 4: Per sort, s'havien lligat fermament de bocaterrosa sobre la coberta i gràcies a aquesta mesura es van salvar de la destrucció.

Text 5: Dins de l'estat de xoc, aconseguen deslliurar-se dels monstres gràcies al seu armament.

2.2. El terror de la ment

1. a) Des del punt de vista del personatge els avantatges són els fets malèfics, físicament els avantatges són: *Em sentia més jove, més lleuger, més a gust amb el meu cos.* I els inconvenients, *dolors fortíssims.*

1. f) Encara que ens disfressem, no canviem mai la nostra personalitat, no deixem de ser nosaltres mateixos.

1. g)

<u>Factors</u>	<u>Reflexions morals</u>
L'entorn desconegut	<i>El pot angoixar i aterrir-lo.</i>
L'oblit dels orígens	<i>Li pot fer perdre la moral, la condició humana.</i>
La incomprensió de les coses estranyes	<i>No entendre allò que passa, el pot fer tornar boig.</i>
L'afany de poder	<i>Per aconseguir poder i riqueses l'home és capaç de matar els seus germans.</i>

1. h) Anihilar poblats de població nadiua que viu, segons ells, salvatgement.

1. i) Marlow explica l'efecte del salvatgisme. No sempre el mal es troba en éssers monstruosos, en figures malignes, com el diable, els monstres, les mòmies, vampirs, fantasmes o extraterrestres o mutants. De vegades, homes que en el seu medi són dignes ciutadans en un ambient d'horror o de superioritat, creient-se totpoderosos, emboqueixen i prenen la terra i la vida a uns altres pel fet de ser de color de pell diferent. Aquests individus es transformen en éssers malignes capaços dels horrors més repugnants. El text reflexiona sobre això.

2.

<u>Bé i ordre</u>	<u>Mal i desordre</u>	<u>Origen dels personatges</u>
[exemple] Dr. Jekyll	Mr. Hyde	novel·la de R.L. Stevenson
Terra	Caos	déus fundadors de la vida
Abel	Caïm	mites bíblics
Tirant lo Blanc	Kirieleison de Muntalbà	novel·la de Joanot Martorell
Sherlock Holmes	Moriarty	relats de Conan Doyle
James Bond	Dr. No	relats de I. Flemming (novel·la i cinema)
Elliot Ness	Al Capone	(cinema i realitat)

3. *El cor de les tenebres*: l'encarnació del mal; *L'estranya història del doctor Jekyll i Mr. Hyde*: la doble moral humana; *L'ombra sobre Innsmouth*: la pèrdua de la identitat.

4.

FITXA TÈCNICA I SINOPSI

Títol: *Heart of darkness (El cor de les tenebres)* 1994

Vegeu <http://www.imdb.com/title/tt0110002/>

5. El Dr. Jekyll i Mr. Hyde (Dr. Jekyll and Mr. Hyde) EUA 1932

Psicosi (Psycho) EUA 1960 (terror)

L'home invisible

Les tres cares de l'Eva (The three faces of Eve) EUA 1957 (esquizofrènia)

Una ment meravellosa (A beautiful mind) EUA 2001 (esquizofrènia)

3. Els éssers fantàstics

1. a) [...] en *Fleete* se'n va empassar tres de la manera més ofensiva possible. Rosegava només amb els molars drets i girava el cap fins a l'espatlla dreta quan mossegava un tros de carn.

1. b) Però just llavors el sol es va submergir i desaparegué de la vista, i el taronja i el rosa es van esvaïr del paisatge, i el deixaren fred i gris. I en aquell mateix moment va succeir una cosa increïble: el noi també va desaparèixer!

2.

	Tipus de «salvatge»	Animal	Monstre	Humà
Text 1	home lleopard	Menja com ells. Els cavalls el veuen com una amenaça		Manté la seva forma física. No és conscient del que li passa.
Text 2	home llop	Es converteix en un llop		Durant el dia és un home, quan cau la nit es converteix totalment en animal.
Text 3	mort vivent		La seva ànima és morta, és un ésser salvatge, monstruós.	Manté la seva forma física però ha perdut la condició humana .
Text 4	rèptils gegants	Els seus trets físics són com els dels rèptils.	Són éssers fantàstics. Es desconeix la seva existència.	(Desconeixem en aquest text si tenen actituds humanes.)

3. Vlad Dracul, l'Empalador, príncep de Valàquia, 1456-1462 (mort el 1477). A l'Europa feudal i guerrera, la vida humana valia ben poc. Alguns homes i dones de l'alta noblesa van sobresortir pels seus crims que els van convertir en monstres. Entre ells, destaquen el príncep cristià Vlad Dracul, dit Tepes (l'Empalador), que va inspirar a Bram Stoker la figura del comte *Dràcula*, i la comtessa hongaresa Erzsébet Bathory, que assassinà i dessagnà centenars de donzelles al seu castell dels Càrpats.

Influïda per la psicoanàlisi, *La dona pantera*, narra la tragèdia d'Irena Dubrovna, una jove sèrbia establerta a Nova York. Irena, refinada i salvatge portadora de l'animalitat que batega al racó més misteriós d'Europa, es nega a mantenir relacions sexuals amb el seu marit, convençuda que si ho fa es convertirà en pantera i el destrossarà. Dins la societat moderna i racionalista en què es mou, ningú no la creu, començant pel seu psiquiatre, i només l'espectador assisteix a les escenes en què la seva obsessió pot tenir fonament, sempre en un ambigu joc de llums i ombres.

L'home llop és un malalt salvatge. Ronda al voltant de les granges i cases aïllades de la vella Europa i ataca animals, nens i dones. No sap què fa. Quan es desperta, té les mans tacades de sang. Serà perseguit, caçat i executat públicament per una justícia implacable. Per a l'imaginari contemporani constitueix un emblema d'uns certs assassins psicòpates.

Els morts vivents, éssers que no han pogut assolir la pau del descans etern, i que, en el seu passeig patètic pel món dels mortals, són una amenaça permanent per a l'estabilitat psíquica de les persones amb qui topen.

Els monstres fantàstics han estat creats per l'actual societat urbana, que els mira amb horror i fascinació. Hi ha qui els veu com els mítics homes salvatges, però també són part de les entranyes de la nostra vida quotidiana.

Pel·lícules actuals que tracten aquests temes: *Romasanta*, *La caza de la bèstia* (Espanya, 2004)
<http://www.cinemesgirona.com/modules.php?name=Cine&op=verpeli&pelis=10>

Van Helsing (EUA) (2004)

<http://www.cinemesgirona.com/modules.php?name=Cine&op=verpeli&pelis=16>

4.

<i>La guerra dels mons (War of the Worlds 1953)</i>	1. Terror espacial
<i>Nosferatu (1922)</i> <i>Dràcula de Bram Stoker (1992)</i>	2. Vampirs
<i>Them (1954)</i> <i>Gremlins (1984)</i>	3. Monstres mutants
<i>Les tres cares d'Eva (Three Faces of Eve 1957)</i> <i>Psicosi (Psycho 1960)</i> <i>Rebeca (Rebecca 1940)</i>	4. Terror psicològic
<i>La mòmia (The Mummy 1999)</i> <i>Frankenstein (1994)</i> <i>La nit dels morts vivents (Night of the Living Dead 1968)</i>	5. Zombis
<i>King Kong (1933 i 1976)</i> <i>Tauró (Jaws 1975)</i> <i>Ocells (The Birds 1963)</i>	6. Bèsties sobredimensionades
<i>La noche de Walpurgis (1970)</i> <i>Llop (Wolf 1994)</i> <i>La dona pantera (Cat People 1942)</i> <i>La mosca (The Fly 1986)</i>	7. Humans convertits en animals
<i>El sisè sentit (The Sixth Sense 1999)</i> <i>Poltergeist (1982)</i> <i>Els altres (The others, 2001)</i>	8. Fantasmes

6. Podeu trobar informació a <http://www.salleurl.edu/~is04322/cachimb2.html> SERIAL KILLERS TOP 10 HIT LIST.

7. Podeu buscar més informació a <http://perso.wanadoo.es/adolftallerdart/guiacinema/pelis/ring-usa.htm>.

8. Solució a l'Annex 1.

II. PARLEM AMB ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL

1. L'antropòleg escriptor

Les activitats de resposta tancada d'aquest apartat es resolent llegint l'entrevista citada.

1.

Nom: Albert Sánchez Piñol

Lloc i any de naixement: Barcelona, 1965.

Fets més destacats de la seva vida: Antropòleg. És membre del Centre d'Estudis Africans. Viatjà al cor de l'Àfrica per fer la seva tesi doctoral però va haver de marxar arran dels conflictes civils. Escriví *Pallassos i monstres*, un assaig sobre vuit dictadors satírics africans.

Tret més destacat de la seva narrativa: És una narrativa amb molta acció, que es desenvolupa a través de l'assaig, el dietari, i la narrativa d'aventures i el simbolisme sobre l'ésser humà.

Gèneres literaris practicats: assaig, narrativa curta i novel·la.

Obres que ha escrit: *Compagnie difficile* (2000, editat a Itàlia); *Pallassos i monstres* (2000); *Les edats d'or* (2001); *La pell freda* (2002).

8. Podeu trobar informació més informació a <http://www.udl.es/usuarios/x4088888/fauv.htm>

2. Alerta, que arriben els monstres!

Les activitats de resposta tancada d'aquest apartat es resolen llegint l'entrevista citada.

1.

La pell freda

Autor: Albert Sánchez Piñol

Editorial: Edicions La Campana

Any de publicació: octubre 2002

Nombre d'edicions en llengua catalana: 12

Nombre de llibres impresos: més de 40.000

Premis: Finalista Premi Llibreter 2003

Llengües a les quals s'ha traduït o es traduirà: castellà, anglès, francès, alemany, danès, noruec, suec, polonès, italià, holandès i serbi.

3. a) Trobareu molta informació a: <http://www.cubethemovie.com/>

3. b) Que en tots dos casos viuen atrapatats dins d'un espai tancat.

III. LA PELL FREDA

1. La condició humana

1. a)

<u>Factors</u>	<u>Text</u>
L'oblit	Text 5
L'esperança	Text 1
La brutalitat	Text 4
L'entorn	Text 3
La bogeria	Text 2

2.

L'oblit: la necessitat de deixar una vida passada i tenebrosa enrere.

L'esperança: manifestació de trobar una solució a un conflicte bèl·lic.

La brutalitat: descripció d'un conflicte que causa commoció social.

L'entorn: medis hostils que causen problemes socials i incomunicació.

La bogeria: individus trastornats com a conseqüència d'algun trauma personal.

4. a) D'entrada, tot i que Robinson, com a bon cristià i amb ment colonitzadora, vol occidentalitzar Divendres, la seva relació és d'amistat i complementària.

4. c) No. La relació dels protagonistes de *La pell freda* és d'incomunicació. Tot i que col·laborin junts per defensar-se mai no aconseguiran ser amics. Tot i que conversin, els seus diàlegs són realment monòlegs.

5. Es presenta com una metàfora de la irracionalitat, que pot conduir a crear ídols falsos i ideologies absurdes. També, convida a reflexionar sobre com podria arribar a ser una societat en què no existissin les normes bàsiques de convivència; i la necessitat d'establir unes lleis per a qui no les complís.

2. L'itinerari argumental

2.2. Els personatges

2.2.1. Home o bèstia?

1. c. 1h-2j-3i-4d-5f-6e-7g-8c-9b-10a

2.2.3 Éssers malèvols?

3.

Text 1: *inquietud, temor, angouxa, incertesa, por*

Text 2: *pànic, horror, nerviosisme*

Text 3: *inseguretat, nerviosisme, incertesa, por*

Text 4: *recel, malfiança, incertesa, inseguretat, por*

2.2.4. Bèstia angelical

2.

- *L'irlandès l'apallissa*
- *És al llit amb en Caffó*
- *L'irlandès la humanitza*
- *L'irlandès la defensa*
- *L'irlandès s'hi apropa*
- *L'irlandès hi té el primer contacte sexual*
- *L'irlandès la maltracta*
- *L'irlandès mostra rebuig vers ella i justifica el seu brutal comportament*
- *És víctima d'en Caffó i alhora és estimada per l'irlandès*
- *L'irlandès se'n mostra enamorat*
- *L'irlandès se'n confessa amant*
- *L'irlandès la maltracta perquè sembla que la culpi dels brutals enfrontaments d'ell amb en Caffó i del tràgic final d'aquest*

- *L'irlandès diu que n'està terriblement enamorat (amor material)*
- *L'irlandès la domina*

2.2.5. La transformació de l'ésser

2. c)

- *Si excava l'entrada i l'empalava em trobaria amb un problema obvi, és a dir, que em barraria el meu propi pas. Per tant, i abans que res, em vaig dedicar a construir una planxa de fusta, que em serviria per abocar-la com un pont sobre el forat. Però a aquestes alçades ja no podia més, arribava al límit. Havia perforat la superfície que s'estenia als peus de les finestres, havia recollit trossos de fusta, els havia convertit en llances i els havia clavats. En una segona línia de defensa, més allunyada, havia fet les piles de fusta i llibres, les havia unit amb una metxa de petroli. El sol declinava. Que s'acusí el meu criteri, mai el meu instint: venia la nit i jo sabia, per alguna font atàvica, que, la foscor és l'imperi dels carnisers. Desperta't, desperta't, em deia en veu alta, no t'adormis. (p. 62-63)*

- *Aquests dies ja no sabia de quina banda estava la raó. Potser només volia dignificar el meu desig. Potser volia elevar-la al meu nivell, per por que la mort se m'endugués en estat salvatge. D'altra banda jo havia renunciat al món, a tots els homes. I encara que em semblés increïble, dins meu s'obria camí la idea que, sense saber-ho, ella era el refugi que havia estat buscant des que vaig fugir d'Europa. Quan només la mirava, quan només la tocava, en aquells moments les crueltats del far no existien. I podia constatar, astorat de mi mateix, que ni tan sols m'importava que pogués ser més o menys humana, més o menys dona. És mentida: el setè dia el bon Déu no va descansar. El setè dia la va fer a ella i ens la va amagar sota les onades. (p. 225-226)*

- *I a aquell far –podia corroborar-ho– només hi arribaven fugitius d'una o altra mena. La qüestió era que un cop allà, al far, en algun moment es va veure obligat a donar un sentit a la bogeria. Va escollir pensar les nits i eludir els dies. Va bestialitzar l'adversari, amb la qual cosa substituïa el conflicte per la barbàrie, l'antagonista per la bèstia. (p. 236)*

- *–No dispari! No dispari, malparit austríac! –vaig dir, estirant-li l'arma. Va ser el mateix que si hagués intentat arrencar-li un braç; allò el va embogir. Va sostenir el fusell horitzontalment i d'una empenta em va fer fora del balcó. Era una agressió declarada. M'insultava a crits. (p. 273)*

- *En algun moment havia comès un error fatal; no hauria d'haver forçat tant els seus límits. I ara estava disposada a matar-me. Encara no sé com vaig poder fugir trapa avall. Mig corrent i mig rodolant vaig anar a parar a la planta baixa. Però en Batís em va perseguir, grunyint com un goril·la. Movia els punys a una velocitat increïble. Em queien al damunt com martellades [...] vaig recular arrossegant-me, i en girar-me vaig veure que en Batís sostenia una destrala a les mans.*

–Batís, no ho faci! Vostè no és un assassí!

No m'escoltava. Era a les portes de la mort i el cap no em responia. Només se'm presentaven, absurdament, les imatges d'un somni antic i superflu. Però quan ja aixecava la destrala, en Batís va patir un fenomen estrany. Una feblesa interior i alhora un llampec d'intel·ligència, que il·luminava la seva expressió igual que un meteorit creua l'atmosfera. (p. 276-277)

4. El que es dona dintre del far entre els dos individus. La mirada d'un respecte a l'altre no és la mateixa (víctima i botxí). Aquest conflicte no acabarà fins que no canviï la mirada de l'altre, que alhora produirà el canvi de l'entorn i farà que s'esvaeixin totes les tenebres.

2.3. De la resignació de la mort a l'esperança

1. a) *Tots els ulls miren, pocs observen, molt pocs hi veuen. Ara la mirava buscant humanitat i trobava una dona. Ni més ni menys, ni menys ni més. El que ensorrava muralles eren insignificances: ella somriu, és esquerrana per convicció, no em tolera quan la segueixo i persegueixo i s'ajup per orinar. Una dona, en fi, que practica aquesta idea tan europea del ridícul aliè. Ridícul de mi, encara la jutjo amb el criteri d'un nen que no coneix cap norma adulta. Abans vivia amb un animal, i qualsevol actitud civilitzada s'associava a la domesticació. Cada nou dia al seu costat, cada hora d'observació atenta reduïa distàncies a velocitats de prodigi. Allò que només havia estat presència esdevenia convivència. I com més la tractava més m'obligava a viure-la des de la quotidianitat tranquil·la. Convertia els sentits en instruments aguts i el cert és que en fer-ho, en*

interpretar-la de qualsevol forma que no fos la d'un animal, l'escenari es transformava com per efecte d'una potió màgica. I ella pertanyia a un món. Ella era ells. (p. 220-221)

1. b) *Després temíem la qüestió del triangle. Un cop vaig tolerar que se m'apropés ja no me'l vaig poder treure del damunt. Dormia cada nit amb mi, molt al marge dels nostres neguits. Era un sac de nervis que es movia sota les mantes com un ratolí gegant. Trigava molt a calmar-se. A última hora em xuclava l'orella i s'adormia arrapat al meu cos, en postura de fetus i emetent pel nas uns sorollets de canonada embussada. Però el beneïa. Tenir a prop l'egoisme dels nens estava els nostres dolors, per contrast. [...] Un matí ens trobàvem a l'exterior del far. Jugava amb el triangle i l'Aneris. Ens llançàvem boles de neu i rèiem com criatures. (p. 258-259)*

1. c) *Pel triangle, perquè és orfe com ell. De vegades, la compassió se'ns apareix com un paisatge rere l'últim turó. Em vaig preguntar si aquell món submarí devia ser tan diferent del nostre: sens dubte tenien pares i mares, i l'existència del triangle demostrava que també tenien orfes. (p. 256)*

2. a)

- *Primer diu a en Caffó que l'enemic no és cap bèstia, que únicament es defensen perquè ells han envaït la seva terra: L'enemic no era una bèstia, i aquesta simple constatació feia que em resultés impossible disparar contra ells. Quin sentit podia tenir que ens matéssim? Per què havíem de perdre la vida en una illa misèrrima de l'Atlàntic sud? [...] Tenen mil greuges contra nosaltres. Pensi-ho així: som invasors. Aquesta és la seva terra, l'única terra que tenen. I nosaltres l'hem ocupat amb un fortí i una guarnició armada. No li sembla prou motiu perquè ens ataquin? (p. 228-229)*

- *Després fa creure a en Caffó que és capaç de descodificar els seus sons i els dona un nom, Aneris i citauca: Les meves cordes vocals s'assemblaven tant a les d'ells com un raspall a un violí. Tot i així vaig dir, amb una pobríssima imitació i grans dosis d'imaginació: –Aneris. [...] –Cituaca, Batís. És el nom que ells es donen –vaig dir, molt generós amb els sons i la meua interpretació–. (p. 230-231)*

- *Finalment no és veu com un assassí i es nega rotundament a matar més citauca si no és en legítima defensa, i amb això està declarant a en Caffó un doble setge, des de fora del far i des de dins: Per què hauria de seguir-lo en la seva guerra particular? No, ja no estava disposat a matar més citauca, i només ho faria en una desesperada legítima defensa. (p. 241)*

2. b) *S'aïllarà en si mateix i considerarà tot el que l'envolta com enemic.*

2. c) *En Caffó s'enfrontarà a l'irlandès perquè el considera un aliat de l'enemic i als citauca que són els qui el turmenten. Això es motivat pels trastorns de la ment que l'aboquen a una bogeria que no es pot aturar.*

2. d) *La seva psique pateix una malaltia que l'abocarà al fracàs, a la bogeria, i en Caffó prendrà, com a medicament per sanar-la, el suïcidi.*

Immediatament, un citauca va pretendre entrar al far i va rebre un cop de destrat que m'estava destinat a mi. En Caffó va agafar un tronc amb l'altra mà, com una porra, i va sortir.

–Batís! –vaig cridar, apropant-me al llindar–. Torni al far!

Va córrer pel granit en línia recta. Després, un prodigiós salt al buit, amb els braços oberts. Per un moment vaig creure que volava. Els citauca el van atacar per totes bandes. Sortien de la foscor, cridant amb una alegria assassina que mai no havíem conegut. (p. 278)

2.4. El far: fortí d'amors

1. a) *Es desentendrà per complet d'ella, no la tocarà i ja no la veurà amb els ulls de jove enamorat com havia fet fins ara. [...] Durant aquelles jornades de dol privat em vaig desentendre de l'Aneris. Ni tan sols la tocava, per bé que dormíem junts en el llit d'en Batís. (p. 283)*

1. b) *Tal i com ho havia anat fent fins aleshores, però, en sentir-se rebutjada, la seva conducta serà més freda i distant, i no expressarà cap emoció ni a favor ni en contra del que ha succeït. A la meua crisi de solitud s'hi afegia la seva conducta distant i freda. M'aclaparava. Era com si no hi hagués passat res. [...] En Batís era mort i ella no expressava cap emoció, ni a favor ni en contra. En quina realitat vivia? (p. 283-284)*

1. c) *L'Aneris és colpejada brutalment pels dos personatges masculins que viuen amb ella i mai no mostra cap indici de defensa, però després de l'última pallissa que rep de l'irlandès i, cansada*

de ser doblement víctima, reacciona i l'agredeix. Ella mai no busca la companyia de l'home sinó que únicament busca defensar-se dels seus refugiant-se al far. [...] *No sé en quin moment vaig deixar d'escridassar-la [...] Per fi comprenia l'abisme que ens separava: jo m'havia refugiat en ella, ella en el far.* [...] (p. 285)

2. a) La defensarà per damunt de tot, fins i tot arriba a dir que li és tan necessària que sense ella no tindria raó de viure. *Els citaucan esperaven. Què esperaven? Que els donés l'Aneris? L'únic que podien voler de mi era l'únic que no podia donar-los. I fossin quins fossin els conflictes entre l'Aneris i ells, jo no els podria resoldre mai. M'hauria agradat dir-los que fins i tot la meua vida era negociable. Però una vida sense l'Aneris, mai. Podria viure sense amor i per sempre, si calia, però no podria viure sense l'Aneris.* (p. 288)

2. b) Perquè ella li ha fet veure que l'enemic podia ser qualsevol cosa menys una bèstia. *Ella m'havia fet veure el que ocultaven les llums del far; ella m'havia fet veure que l'enemic podia ser qualsevol cosa menys una bèstia. Que no pot ser-ho mai, enlloc, i potser allà, a l'illa, menys que a cap altre lloc. Sense ella mai hauria sabut la veritat, i només ella podia ensenyar-me-la.* (p. 289)

3. a) Estar en estat d'embriaguesa continuu.

3. b) La vestirà per tal d'evitar, com ell diu, aquella nuesa enlluernadora.

3. c) A en Batís Caffó, perquè cada cop més actua com ell ho ha fet al llarg de la història.

2.5. Presoners al cor de les tenebres

1. a) La majoria són asiàtics o mestissos que provenen de colònies franceses (p. 294).

1. b) És un jove mariner semita (p. 295).

1. c) Vesteix robes de despatx, poc o gens adequades per a la vida marítima (p. 295).

1. d) A substituir l'anterior oficial atmosfèric, o sigui, l'irlandès (p. 296).

1. e) El capità pensa que l'irlandès és culpable de la seva desaparició, que pot ser que l'hagi matat (p. 297). El jueu pensa que pot ser hagi succeït alguna desgràcia durant el temps que ells s'han endarrerit (arriben en tres mesos de retard) en arribar a l'illa (p. 298).

1. f) Està aterrat perquè veu que l'ataquen per tot arreu i sap que la casa on jau no és gaire segura (p. 301).

1. g) Que el deixi refugiar-se dels brutals atacs al far (p. 304-305).

1. h) Ell creu que d'adreça al tècnic de senyals marítics, en Caffó, de qui consta el nom en les actes de la corporació naviliera. Però ell no és en Caffó sinó l'irlandès (el jove oficial atmosfèric que ha de substituir). (p. 296)

IV. LLENGUATGE I ESTIL

1. L'estructura narrativa

1. a)

Assaig: gènere en prosa, no narratiu, que aborda d'una manera lliure els problemes més diversos d'ordre filosòfic, històric, polític, literari o científic, amb voluntat de creació literària, amb la intenció d'aprofundir en el coneixement de l'home.

Dietari: gènere historiogràfic que dona les notícies per dies.

Memòries: obra escrita, d'un caràcter autobiogràfic, en què la vivència personal de l'autor se sol inserir en els esdeveniments històrics dels quals ell ha estat testimoni o en els quals ha participat. Sol tenir una linealitat cronològica.

Novel·la: gènere literari destinat a delectar el lector amb narracions d'aventures heroiques o bé amb descripcions de fets, d'accions i de caràcters que volen, o no, representar els de la vida real.

1. b) Text 1: dietari. Text 2: memòries. Text 3: assaig.

1. c)

	<i>Veü narrativa</i>	<i>Temps del relat</i>	<i>Acció</i>	<i>Escenari narratiu</i>	<i>Personatge</i>
Assaig	3a persona indefinida	indeterminat	No n'hi ha	Indeterminat	Indeterminat
Dietari	1a persona	present	Dins d'un període curt de temps	A l'illa	L'irlandès
Memòries	3a i 1a persona	passat	Dins d'un període llarg de temps.	A Irlanda	L'irlandès i els nens orfes

3. Escena d'aventures: els personatges actuen (p. 166-168). Escena descriptiva: descriu allò que veü, estàtic, com per exemple un paisatge (p. 172: *Em vaig dirigir a la popa...*).

5. Exemples d'aforismes:

- *Però el paisatge que un home veü, ulls enfora, acostuma a ser el reflex del que amaga, ulls endins.* (p. 25)
- *Molts pagesos d'Irlanda matarien el seu veü per una vaca. Però cap es jugaria la vida per una lloba.* (p. 88-89)
- *El bon combatent no es defineix per la causa que defensa, sinó pel sentit que sap extreure de la lluita.* (p. 123-124)
- *La frontera entre la barbàrie i la civilització depèn d'actes tan mínims com un bon afaitat.* (p. 131)
- *Hi ha dues menes de combatents. Els que rumien estratègies i els que mai s'han alliberat de la tendència infantil de trencar coses.* (p. 193)
- *La veritat quasi sempre s'escriu en minúscula.* (p. 210)
- *Tots els ulls miren, pocs observen, molt pocs hi veuen.* (p. 220)

6. a) En el text 1 la frase és curta, l'acció és ràpida i no dóna temps per pensar. En el text 2 l'ambient és més relaxat, la frase és més complexa, l'ús d'adjectiu ja és més habitual.

6. b) El text 1 «va per feina». L'important no és fer descripcions sinó exposar uns fets de guerra. El text 2 sí que es permet una certa relaxació i això fa que hi trobem des de les explicacions adjectivals fins a les descripcions adverbials.

7. a) En la primera la veü com un animal; en la segona, com un objecte de desig, i en la tercera, li té afecte, la veü com si fos una dona, un ésser humà.

7. b)

	<i>Aspectes físics</i>	<i>Aspectes psicològics</i>	<i>Aspectes de caràcter</i>
Descripció 1	X		
Descripció 2	X	(X)	X
Descripció 3		(X)	X

Podem dir que el narrador no coneix l'interior del personatge, però en el seu estat «d'enamorament» pot arribar a imaginar-se una Aneris que realment no existeix.

7. c)

Descripció física d'un lloc o d'un personatge: descriu empíricament allò que veü. (narrador extern)

Descripció psicològica: descriu aspectes interns de la persona, de la seva ment. (narrador omniscient)

Descripció de caràcter: descriu la manera de comportar-se de l'altre, pel seu temperament, inclinacions o qualitats. (narrador extern i també omniscient, de vegades)

7. d)

Descripció 1: narrador extern, testimoni ocular dels fets.

Descripció 2: narrador intern: exposa allò que veü i sent el personatge

Descripció 3: narrador intern: només aquell que està vivint aquella situació pot veure l'Aneris com una dona.

9. El personatge no té ni idea d'allò que li succeirà. Té certa recança, és cert, sobre el comportament de l'altre habitant de l'illa. Segueix els seus hàbits fins que sent *un soroll graciós i remot*. Aquí comença la incertesa de no saber què és: allò desconegut comença a marcar un ambient terrorífic.

2. El llenguatge

3.

- La neu imposava silencis, actuava com la batuta d'un director d'orquestra. (p. 169)
- Va gemegar alguna cosa i va caure a la sorra com un ninot desmanegat. (p. 304)
- La pell lliscava com si la cobris una capa d'oli. (p. 152)
- De vegades, la compassió se'ns apareix com un paisatge rere l'últim turó. (p. 256)
- Les ninetes blaves (dels ulls) eren illes voltades de vermell intens. (p. 81)

5.

- Observació succinta: Atenció breu i compendiosa.
- Quadrumana: Que té quatre mans.
- Termostàtica: *No apareix en el diccionari*. Forma adjectiva de termòstat: aparell per regular la temperatura. Qualitat, doncs, d'autoregular-se la temperatura del cos.
 - Daltònica: *No apareix en el diccionari*. Daltonià: Relatiu o pertanyent al daltonisme. Malaltia de la vista que impedeix de distingir certs colors l'un de l'altre.
 - Biliosa: Que conté bilis en excés.
 - Abúlica: Relatiu o pertanyent a l'abúlia. Pèrdua o afebliment greu de la força de voluntat.
 - Antropomòrfiques: Qualitat d'atribucions humanes a qui no les té.

6. amor / odi; tristos / bella; adversitat/ fraternitat / enemistat; èxit / derrotes; viscut / mort; viure / morir (p. 160)

7. a) AQUÀTIC. SIRENA.

7. c) Exemples: BROC/CORB, COLL/LLOC, DIVA/ÀVID, ILLA/ALLÍ, MOLL/LLOM, LA/AL.

7. d) Batiscaf: *OCEANOGRAPH* Giny submarí autònom o telecomandat capaç de submergir-se a grans profunditats, i destinat generalment a l'observació i l'estudi del fons de la mar.

8.

- *Estratègia militar*: fronts, alinear, defensa, seguretat, principal poder explosiu, sacs de sorra, barricada.
- *Material bèl·lic*: cartutxos, bombes de mà, metxa, dinamita, munició, detonador, metralla, detonants.

9.

- Fred: era una influència benigna / l'apreciava perquè la fredor actualitzava les meves sensibilitats (p. 82)
- Cel: em dedicava una òpera de llums (p. 83)
- Neu: imposava silencis (p. 169)
- Posta de sol: focs d'artifici / llampecs de sofre i destrals d'or / raig de color taronja i violeta (p. 261)

